

NÆRINGS- OG HANDELSDEPARTEMENTET

EIERBERETNING 2003

INNHold

Eierforvaltningen i Nærings- og handelsdepartementet	3
En bedre eier	4
Eierberetningen 2003 for Nærings- og handelsdepartementet	6
Prinsipper for god eierstyring og selskapsledelse	10
Revisorens rolle	12
Praktisk eierutøvelse	14
Selskapenes plass i samfunnet	16
Oversikt over selskap med statlig eierskap	20
Nøkkeltall	22
Avkastning og verdiutvikling	24
Selskapenes økonomiske utvikling	28
Andre forhold	32
Omtale av selskapene	34
Ekstern artikkel – Kongsberg Gruppen	46
Kontaktinformasjon	50

BILDER

Johs. Bøe (side 4, 6, 9, 15 og 49), Telenor (side 17), Norsk Hydro (side 18), Getty Images (side 22 og 31), Scanpix (side 43), Kongsberg Gruppen (side 46 og 47)

DESIGN

Stork Design AS

PRODUKSJON

Jan Erik Lundahl

PAPIR

Artic Volume 200/130 g

EIERFORVALTNINGEN

i Nærings- og handelsdepartementet

Nærings- og handelsdepartementet er Norges største direkte eier av enkeltposter i selskaper. Dette er den andre eierberetningen departementet publiserer hvor departementet redegjør for sin forvaltning. Beretningen omhandler selskapene som forvaltes av eierskapsavdelingen i Nærings- og handelsdepartementet. Målet med forvaltningen er å maksimere verdien av statens aksjer, og å bidra til en god industriell utvikling i selskapene. Beretningen er ment å gi en oversikt over departementets portefølje og øke kunnskapen om hvordan departementet arbeider i eierforvaltningen.

2003 var et begivenhetsrikt år for eierskapsforvaltningen i departementet. Det har vært en rekke endringer i eierskapet og flere av selskapene er i løpet av året blitt solgt, samtidig som departementet har overtatt forvaltningen av

nye selskaper. Departement forvaltet ved utgangen av 2003 statens eierandel i 19 selskaper, hvorav 6 var børsnoterte og 13 var ikke-børsnoterte. Verdien av eierandeler i børsnoterte selskaper var ved utgangen av 2003 i underkant av 120 milliarder kroner. I denne rapporten presenteres noen overordnede tall for selskapenes resultater i 2003. For mer detaljerte opplysninger vises til selskapenes egne årsrapporter.

Hovedtall for portefølje forvaltet av eierskapsavdelingen i Nærings- og handelsdepartementet – 2003

Tall i NOK mill.	Børsnoterte	Ikke-børsnoterte	Totalt
Statens eierandel – verdi ¹⁾	118 440	40 311	158 751
Statens eierandel ²⁾	46 %	91 %	52 %
Vektet avkastning siste år ³⁾	48 %		
Resultat ⁴⁾	19 222	3 176	22 399
Vektet egenkapital rentabilitet ⁵⁾	12 %	8 %	10 %
Utbytte ⁶⁾	3 243	3 037	6 279
Salgsproveny	8 082	1 765	9 847
Kapitalinnskudd, aksjekjøp	1 832	4 113	5 945

- 1) For børsnoterte selskaper er verdiene baserte på børskurs. For Entra Eiendom AS er verdi beregnet fra Economic Value Added (EVA) offentliggjort fra selskapet. For resterende selskaper er bokført egenkapital benyttet. For selskaper som staten ikke hadde eierandeler i ved utgangen av året er det ikke lagt inn verdier.
- 2) Statens eierandel i selskapene i porteføljen, vektet i forhold til verdi.
- 3) Endring i markedsverdi pluss utbytte mottatt i løpet av året, korrigert for emisjoner

og tilbakekjøp av aksjer. Verdiutvikling offentliggjøres ikke for ikke-børsnoterte selskaper, bortsett fra Entra Eiendom ASA. Avkastningen er vektet i forhold til total markedsverdi.

- 4) Resultat etter skatt og minoritetsinteresser.
- 5) Vektet i forhold til statens andel av bokført egenkapital.
- 6) Utbytte som skal utbetales i 2004 avsatt fra regnskapsåret 2003.

EN BEDRE EIER

Staten er i dag en dominerende eier i norsk næringsliv. Finansnæringsens Hovedorganisasjon (FNH) har anslått det offentlige eierskapet i næringslivet til over 40 prosent og statens eierandel på Oslo Børs er også over 40 prosent. Det er fra regjeringens side lagt vekt på to hovedmål når det gjelder eierskapspolitikken. Vi skal redusere statens eiermakt i norsk næringsliv, og vi skal forbedre utøvelsen av det statlige eierskap. Dette var også et hovedbudskap i St.meld. 22 (2001–2002 Et mindre og bedre statlig eierskap).

Arbeidet med reduksjon av statens eierskap har skutt fart i 2003. Gjennom det siste året er det solgt aksjer for rundt 10 milliarder kroner, der nedsalget i Telenor er det største. I tillegg har staten solgt seg ut av SND Invest, Arcus Gruppen, NOAH Holding og Olivin, samt redusert eierandelen i Grødegaard fra 100 prosent til 52 prosent. Gjennom fusjonen mellom DnB og Gjensidige NOR har vi også redusert eierandelen fra 47,8 prosent i DnB til 28,1 prosent av den nye enheten DnB NOR ved årsskiftet. Andelen er senere økt til 33,7 prosent. I mars 2004 ble staten eier av 36,2 prosent i et av tilskuddene på Oslo Børs, Yara International ASA, som tidligere var en del av Norsk Hydro.

Gjennom et nytt nedsalg i Telenor i april 2004 fikk staten ytterligere realisert 8,4 milliarder kroner, og eierandelen er nå kommet ned i 53,1 prosent. Samlet har staten gjennom nedsalgene i Telenor i 2003 og 2004 realisert betydelige verdier, i alt 16,5 milliarder kroner, og samtidig lagt forholdene til rette for en bedre eierstruktur for selskapet.

Fra flere hold har det vært påpekt at staten i økende grad oppfattes som en profesjonell eier. Jeg er som ansvarlig statsråd på området selvsagt glad for å høre slike utsagn, selv om dette ikke utgjør noen objektiv målestokk for vurdering av hvor godt staten utøver sitt eierskap. Det vil

alltid være særlige utfordringer knyttet til et statlig eierskap, og målet er derfor å redusere mulige rollekonflikter. Bak disse resultatene ligger et systematisk arbeid i departementet, som ledd i profesjonaliseringen av eierskapet. Det vil fortsatt bli lagt vekt på å profesjonalisere den statlige eierskapsutøvelsen.

I begynnelsen av mars 2004 ble statseierskapsutvalgets innstilling, "Statens forretningsmessige eierskap", (NOU 2004:7), fremlagt. Det blir fra departementets side lagt opp til en bred høring i forbindelse med behandlingen av stats-eierskapsutvalgets innstilling. Dette vil danne grunnlag for et fremlegg for Stortinget med det mål ytterligere å redusere og forbedre det statlige eierskap i norsk næringsliv.

Med vennlig hilsen

Ansgar Gabrielsen

EIERBERETNINGEN 2003 FOR NÆRINGS- OG HANDELSDEPARTEMENTET

Reier Søberg,
Ekspedisjonsjef

2003 har vært et hektisk år for eierforvaltningen i Nærings- og handelsdepartementet. Organisatorisk har vi arbeidet med å utvikle forvaltningsmiljøet. Arbeidstellersharvært knyttet til nedslag, strategiske endringer i selskapene som departementet har tatt stilling til, prosesser vedrørende valg til styre og bedriftsforsamlinger, og forhandlinger med selskaper om tilbakekjøp av aksjer, for å nevne noe.

Nærings- og handelsdepartementet forvalter statens eierinteresser i 19 kommersielle selskaper innen en rekke sektorer. Gjennom året har det både vært avhendet selskaper, og nye selskaper har blitt overført til forvaltning. Noen av selskapene er børsnoterte, andre heleide mens noen eies i fellesskap med private aktører. Målet med forvaltningen er å maksimere verdien av statens aksjer, og å bidra til en god industriell utvikling i selskapene.

2003 har vært et krevende år for mange av selskapene forvaltet av Nærings- og handelsdepartementet. De fleste selskapene har imidlertid forbedret sine resultater og fremtidsutsikter.

UTVIKLINGEN I 2003

2003 var et år preget av lav vekst. BNP for fastlandsøkonomien økte med kun 0,6 prosent, og Norges Bank kuttet styringsrenten med hele 4,25 prosentpoeng, fra 6,5 til 2,25 prosent. Det norske rentenivået var ved utgangen av 2003 det laveste siden 1969. Svært lav prisvekst har også medført at realrentene har falt med ca. 1,5 prosent i løpet av 2003. I samme periode svekket den norske kronen

seg med 11,8 prosent mot en handelsveid kurv av valutaer. Reduksjonen i rentenivået og svekkelsen i valutakursen førte til bedre vilkår for næringslivet generelt og eksportindustrien spesielt utover i året.

Aksjemarkedet i Norge og internasjonalt snudde i 2003 og Oslo Børs var en av børsene i Europa som opplevde størst oppgang gjennom året. Totalt økte verdiene på hovedindeksen ved Oslo Børs med rundt 40 prosent. Den positive utviklingen har også påvirket verdiutviklingen for selskapene i Nærings- og handelsdepartementets portefølje. Den børsnoterte delen av porteføljen økte med 37,5 milliarder kroner inklusiv salgsproveny, og verdien av statens eierandel i Telenor, SAS, DnB NOR, Norsk Hydro og Kongsberg Gruppen var ved utgangen av 2003 på 117,2 milliarder kroner. Det vil si en økning på ca. 43 prosent.

Spesielt Telenor har hatt høy verdiøkning. Det siste året har avkastningen på statens eierandel i Telenor inklusiv utbytte vært på nesten 69 prosent. Denne oppgangen kommer etter flere år med svakere avkastning, og siden børsnoteringen av Telenor har den gjennomsnittlige årlige avkastningen bare vært i overkant av 2 prosent. Også DnB NOR (tidligere DnB Holding) har hatt en meget god verdiutvikling i løpet av året og gitt en avkastning på 43 prosent inklusiv utbytte. I de siste 5 årene har DnB gitt investorene en avkastning på 16 prosent regnet ut fra et årlig gjennomsnitt inklusive utbytter. Hydroaksjen også har utviklet seg positivt det siste året og har gitt en avkastning på 36 prosent, inklusiv utbytte. Over de siste 5 årene har en investering i Hydro hatt en gjennomsnittlig avkastning på i overkant av 12 prosent inklusiv utbytter. Som følge av en bedre utvikling i SAS har selskapet i 2003 gitt en avkastning på 55 prosent inklusiv utbytte. Dette er gledelig etter flere år med dårlig avkastning. Statens eierandel i Kongsberg Gruppen har også økt i verdi i løpet

av året, avkastningen i 2003 var på 20 prosent inklusiv utbytte.

Utviklingen gjennom 2003 kan illustreres i grafene nedenfor som viser verdiene for de børsnoterte selskapene i porteføljen. Figur 1 viser statens verdier, mens figur 2 viser selskapenes totale verdi. Det sterke fallet i statens verdier i Telenor midt på sommeren skyldes statens nedsalg som innbrakte 8,1 milliarder kroner, men førte til en mindre eierandel i selskapet. Den markante økning i total markedsverdi for DnB NOR på slutten av året er et resultat av fusjonen mellom DNB og Gjensidige NOR, og det var da de nye aksjene ble notert.

FIG. 1. STATENS ANDEL MARKEDSVVERDI (Milliarder kr)

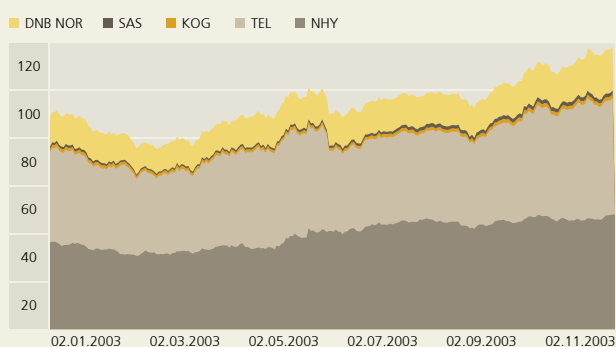
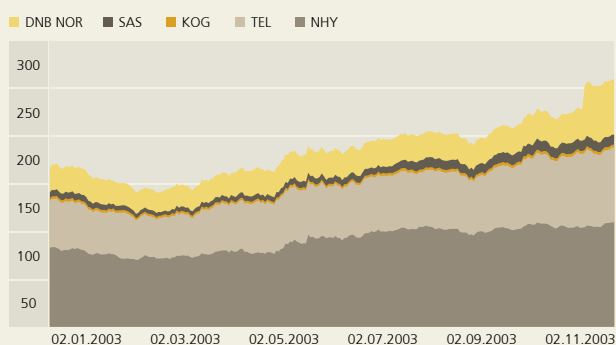

FIG. 2. TOTAL MARKEDSVVERDI (Milliarder kr)

For Statkraft ble det i 2003 gjennomført en verdivurdering i forbindelse med arbeidet med eierstrategi for selskapet. Dette er nærmere beskrevet i St.prp. nr. 53 for 2003–2004. Ut fra metode som tar utgangspunkt i estimert børsverdi var verdien på Statkrafts verdjusterte egenkapital i størrelsesorden 38–48 milliarder. Ved beregninger basert på nåverdien av fremtidige kontantstrømmer ga estimerer anslag på over 100 milliarder kroner.

Totalt for porteføljen har vektet egenkapitalrentabilitet* vært i overkant av 10 prosent. Av dette har de børsnoterte selskapene hatt en høyere rentabilitet enn de ikke-børsnoterte.

SALGSPROSESSER

I løpet av 2003 er det gjennomført salg av aksjer i Nærings-

*Egenkapitalrentabiliteten er vektet i forhold til statens andel av bokført egenkapital ved årsslutt.

og handelsdepartementets portefølje for i overkant av 9,8 milliarder kroner.

Den største delen av denne summen stammer fra nedsalget i Telenor ASA. Staten gjennomførte i juni 2003 en plassering mot norske og utenlandske institusjoner på 250 millioner aksjer til en verdi av 7,5 milliarder kroner. Etter plasseringen fikk privatinvestorer anledning til å kjøpe aksjer til samme kurs som institusjonene. I alt var det 4 603 privatpersoner som kjøpte Telenor-aksjer til en samlet verdi av ca. 595 millioner kroner. Statens eierandel var etter nedsalget redusert til 62,6 prosent.

Et annet stort salg i 2003 var salget av SND Invest AS. SND Invest var et investeringselskap bestående i hovedsak av eierandeler i rundt 100 relativt små og unoterte selskaper samt et fåtall børsnoterte selskaper. Selskapets aksjer ble solgt for cirka 550 millioner kroner. I tillegg ble det utbetalt et utbytte på omlag 500 millioner kroner til staten gjennom en kapitalnedsettelse. Alle aksjene i det heleide datterselskapet Venturefondet AS, med en bokført verdi på 113 millioner kroner, ble overført Nærings- og handelsdepartementet. Totalvederlaget til staten ble således noe i overkant av 1 150 millioner kroner.

Andre salg som Nærings- og handelsdepartementet har foretatt var:

- Salget av Arcus Gruppen ASA til Sucra AS. Her ble det inngått avtale om salg av statens gjenværende aksjepost på 34 prosent for 210 millioner kroner.
- NOAH Holding ble solgt til Gjelsten Holding AS. Alle aksjene i selskapet ble solgt for 80 millioner kroner, noe som innebar at staten fikk 56,7 millioner kroner for sin andel. Staten har pant i aksjene fram til salgssummen innbetales den 30. juni 2004.
- I Olivin ble Nærings- og handelsdepartementets aksjepost på 51 prosent solgt til North Cape Minerals AS. Salgssummen var 345 millioner kroner.

Våren 2004 har departementet gjennomført et ytterligere nedsalg i Telenor ASA hvor staten realiserte 8,4 milliarder kroner. Nedsalget medførte at eierandelen er redusert til 53 prosent.

ANDRE TRANSAKSJONER

Gjennom fusjonen mellom DnB og Gjensidige NOR ble statens totale eierandel vannet ut og redusert ned til 28,1 prosent i det fusjonerte selskapet. Stortinget besluttet i forbindelse med fusjonen at det var ønskelig å sikre fortsatt negativ kontroll i et fusjonert DnB NOR gjennom at staten skal eie minst 34 prosent i DnB NOR innen utgangen av 2004. Gjennom generalforsamlingen fikk Staten ved Statens Bankinvesteringsfond som eneste aksjonær mu-

lighet til å tegne seg i en rettet emisjon i DnB NOR ASA. I forbindelse med godkjenningen av fusjonen instruerte staten Statens Bankinvesteringsfond at emisjonen ikke skulle benyttes, men at tilstrekkelig aksjer skulle kjøpes i markedet. Statens ønske om likebehandling av aksjonærene var avgjørende for dette valget.

I 2003 la departementet ned et betydelig arbeid i forbindelse av statens eierbeslutning knyttet til Norsk Hydro ASAs beslutning om å skille ut mineralgjødselsvirksomheten, Agri, fra Norsk Hydro ASA. Utskillelsen av Agri la grunn for et nytt norskbasert børsnotert selskap med aktiviteter over hele verden. Transaksjonen ble lagt opp slik at alle aksjonærer i Norsk Hydro ASA fikk tildelt 80 prosent av aksjekapitalen i det nye selskapet, mens Hydro solgte de resterende 20 i forbindelse med børsnoteringen. Som følge av transaksjonen er Statens eierandel i det nye selskapet i overkant av 36 prosent. Selskapet ble børsnotert i 2004 under navnet Yara International ASA.

Nærings- og handelsdepartementet har arbeidet med en eierstrategi for Statkraft, og en stortingsproposisjon ble fremmet i april 2004. I St.prp. nr. 53 (2003-2004) la regjeringen frem sitt syn på strategi, kapitalisering og organisering av selskapet. Statkraft SF søkte departementet i desember 2002 om en kapitaløkning. Stortinget besluttet i desember 2003 at Statkraft SF skulle tilføres 4 milliarder kroner.

I Grødegaard kom ISS inn på eiersiden gjennom en emisjon våren 2003. Det medførte at den statlige eierandelen ble redusert til 52 prosent, der Grødegaard fikk skutt inn ny egenkapital og fikk inn nye eiere med god bransjekunnskap.

ANDRE EIERSKAPSSAKER

Andre eiersaker som departementet arbeidet med i 2003:

- Det ble i 2003 gjennomført en grundig gjennomgang av SIVA SF. SIVA er et selskap som har som hovedformål å utvikle sterke regionale og lokale verdiskapingsmiljøer i hele landet. Konklusjonen etter gjennomgangen var at som følge av selskapets klare sektorpolitiske oppgaver ble ansvaret for å ivareta eieroppfølgingen flyttet fra eierskapsavdelingen til avdelingen for nyskaping og forskning internt i Nærings- og handelsdepartementet.
- Aksjene i Argentum Fondsinvesteringer AS har siden selskapet ble etablert høsten 2001 vært eid av henholdsvis Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND) og SIVA SF med 50 prosent hver. Stortinget vedtok i juni 2003 at samtlige aksjer i Argentum skulle overføres til Nærings- og handelsdepartementet med virkning fra 1. juli 2003. Overføringen av aksjene fra SND ble gjennomført i samsvar med dette. SIVAs aksjer ble først overført til NHD i mars 2004 som følge av

behov for kapitalnedsettelse.

- Raufoss ble børsnotert i 1990 og var den gang en produsent av aluminiumsprodukter og ammunisjon. Selskapet har i de senere årene hatt store økonomiske problemer, og for å redusere under-skuddet og styrke likviditeten har det i løpet av 2003 blitt gjennomført omfattende kostnadsreduksjons- og kapitalfrigjøringsprogram ved samtlige forretningsområder. Det lyktes ikke Raufoss ASA våren og sommeren 2003 å reise ny egenkapital til virksomheten som ledd i en bredere refinansiering av hele konsernet. Det ble derfor den 12. januar 2004 på ekstraordinær generalforsamling truffet enstemmig vedtak om oppløsning av selskapet. På forslag fra Nærings- og handelsdepartementet vedtok Stortinget at staten kan stille garanti for latent miljøansvar som måtte følge av tidligere virksomhet i området.
- For Kings Bay var 2003 et spennende år. Staten var med på å sikre finansiering av et nytt marinlaboratorium. Dette vil bidra til å øke forskningsaktiviteten i Ny-Ålesund og er således en viktig milepæl for Kings Bay. Byggingen av fundamentet var ferdig i oktober 2003. Byggingen av resten av laboratoriet vil bli gjennomført i løpet av sommeren/høsten 2004. Installasjonsarbeidet vil bli gjort i løpet av vinteren 2004/5.
- Regjeringen fremmet forslag i forbindelse med statsbudsjettet 2003 om at Statens Bankinvesteringsfond skulle avvikles. Fondet ble opprettet ved egen lov 29. november 1991 for å stille ansvarlig kapital til disposisjon for norske banker med utgangspunkt i forretningsmessige vurderinger etter bankkrisen på begynnelsen av 1990-tallet. Statens Bankinvesteringsfond har forvaltet statens eierinteresser i finansinstitusjoner siden da. Etter at staten gradvis har solgt seg ut av finansinstitusjonene er fondets spesielle rolle gradvis blitt redusert. Som følge av dette overtok Nærings- og handelsdepartementet 30. mars 2004 forvaltningen av statens aksjer i DnB NOR ASA.
- I Revidert Nasjonalbudsjett 2003 uttalte Regjeringen at den er åpen for å se på mulighetene for å finne industrielle løsninger for BaneTele. Dette følges opp fra Departementet.

En viktig oppgave for eierskapsforvaltningen er å bidra til at det oppnevnes gode styrever i selskapene. Styret er ansvarlig for forvaltningen av selskapets verdier innenfor rammer og mål satt av eierne. Styrekruttering er derfor en kritisk oppgave for eier. I statens prinsipper for eierstyring heter det at styresammensetningen skal være kjennetegnet av kompetanse, kapasitet og mangfold ut fra det enkelte selskaps egenart.

STATSEIERSKAPSUTVALGET

Som oppfølging av Stortingets behandling av Eierskapsmeldingen (St.meld.nr.22, 2001-2002) ble det 15. november 2002 nedsatt et utvalg ledet av Trond Reinertsen. Utvalget ble gitt i mandat å foreta en bred gjennomgang av statens organisering og forvaltning av det statlige eierskapet. I mars 2004 la utvalget fram NOU 2004:7: "Statens forretningsmessige eierskap – organisering og forvaltning av eierskapet". Utvalget beskriver det direkte statlige eierskapet i Norge og hvilke rettslige rammer og statlige regler som er av særlig betydning for eierforvaltningen. Utvalget har også sett på organiseringen og forvaltningen i utvalgte departementer, fått innspill fra styreledere i selskaper hvor staten er eier, samt sett på hvordan andre land arbeider på området.

Utvalget anbefaler at målene med eierskapet i de enkelte selskapene blir klargjort i større grad. Det vil kunne gjøre det lettere å vurdere selskapenes resultater og forenkle strategiarbeid som krever statens medvirkning. Presis målgivning og etterfølgende offentlig vurdering av måloppnåelsen vil gi bedre informasjon om kostnader og gevinster med det statlige eierskapet. Uklarheter kan føre til at staten blir tillagt mål den ikke har.

Når det gjelder forbedringer ved departementseierskap foreslår utvalget blant annet innføring av aksjelovens normalordninger for utbytte i heleide selskaper, økte fullmakter fra Stortinget til ansvarlig statsråd, innføring av eierberetning for hele det statlige eierskapet og vurdering av mål og måloppnåelse på helhetlig basis i Stortinget. Utvalget ønsker å i størst mulig grad skille eierrollen og de andre rollene staten har, men samtidig ser de at for enkelte selskaper som har viktige sektorpolitiske oppgaver kan det være en stor fordel at eierforvaltningen skjer i fagdepartementene. Når det gjelder å organisere det statlige eierskapet anbefaler utvalget at eierskapet fortsatt forvaltes fra departementene.

Et statlig holdingselskap kan vurderes dersom eneste mål for eierskapet er rent verdimaksimerende. Utvalgets rapport ble i begynnelsen av april 2004 sendt ut på høring.

FORTSATT FOKUS PÅ RAMMENE FOR EIERSKAPSFORVALTNINGEN

Som et ledd i den løpende oppfølgingen av selskapene er det også i 2003 brukt ressurser på å videreutvikle organisasjonens verktøy for forvaltning av porteføljen, og avdelingens interne beslutningsstøtte og rapporteringssystem er blitt videreutviklet. Departementet har også en løpende dialog med selskapene hvor departementet blant annet gir uttrykk for sine forventninger til avkastning og utbytte.

Departementet legger imidlertid avgjørende vekt på å følge aksjelovens bestemmelser om ansvarsfordeling. Det innebærer blant annet at departementet som eier ikke griper inn i de forretningsmessige avgjørelser som hører inn under selskapets administrerende ledelse eller styre. På den andre siden krever departementet å få tilstrekkelig underlagsinformasjon for å kunne ta stilling til de spørsmålene som blir brakt opp på generalforsamlingene. Kommunikasjon med selskapene forut for slike beslutninger skjer innenfor rammene fastlagt i aksjeloven og verdipapirhandelsloven.

Departementet har søkt å bidra til at etikk i næringsvirksomhet og selskapsledelse ble satt på dagsorden i 2003. Dette arbeidet har foregått på flere arenaer, blant annet ved at departementets politisk ledelse har holdt flere innlegg om temaet, og temaet på eierskapskonferansen 29. mars 2004 omhandlet hvordan etiske problemstillinger i ulike deler av næringslivet oppfattes og håndteres.

Departementet vil arbeide med å forbedre sin eierforvaltning ytterligere på best mulig måte. Målet er å øke verdien av statens aksjer, samt å bidra til en god industriell utvikling i selskapene.

PRINSIPPER FOR GOD EIERSTYRING OG SELSKAPSLEDELSE

Prinsipper for god eierstyring og selskapsledelse skal bidra til verdiutvikling i bedriftene, tryggere arbeidsplasser og tillit hos investorene til beste for alle aksjonærer, ansatte og øvrige samfunnsinteresser. Staten som eier legger vekt på å kommunisere hvilke forventninger en eier bør ha til selskapet, samt kommunisere til samfunnet hvordan staten skal opptre som eier.

OM EIERSTYRING OG SELSKAPSLEDELSE

Eierstyring og selskapsledelse dreier seg om forholdet mellom eierne, styret og ledelsen i et selskap. I en videre forstand inkluderes også forholdet til andre interessenter som kreditorer, ansatte og samfunnet forøvrig. Eierstyring omtalt her vil avgrenses til de prinsipper som Nærings- og handelsdepartementet har utviklet for styring av sitt eierskap.

Når det gjelder selskapenes styringsverktøy er det selskapene selv som er ansvarlige for å ha egne prinsipper for god eierstyring og selskapsledelse. Departementet som eier vil likevel være en pådriver for at alle selskaper i porteføljen utvikler slike retningslinjer og verdigrunnlag, og at de utformer styringsinstruks, etiske retningslinjer og andre relevante styringsdokumenter som bygger opp under allment aksepterte prinsipper for god eierstyring og selskapsledelse.

STATENS 10 PRINSIPPER FOR GOD EIERSTYRING

I Stortingsmelding nr. 22 (2001–2002) ble det fremmet 10 prinsipper for god eierstyring av selskaper med statlige eierandeler. I den grad det finnes særskilte utfordringer ved det statlige eierskapet ble dette forsøkt belyst ved utformingen av disse prinsippene.

Det er særlig to overordnede hensyn som ligger til grunn for utformingen av prinsippene. For det første skal de bidra til økt verdiskaping av eierskapet for staten. I denne sammenheng er prinsippene knyttet til utforming av mål for avkastning og utbytte, kapitalstruktur, valg av styre, samt incentiv- og kontrollsystemer av stor betydning. Regnskaps- og finansskandaler nasjonalt og internasjonalt i tiden etter at prinsippene ble utformet viser hvor nødvendig det er å ha et sterkt fokus på prinsippene, ikke minst når det gjelder på incentiv- og kontrollsystemer.

For det andre skal prinsippene bidra til å synliggjøre at staten legger vekt på alle aksjonærers rettigheter. For private aksjonærer er det av særlig betydning at staten, som i mange selskaper er en dominerende eier, ikke opptre slik at andre aksjonærers rettigheter eller økonomiske interesser påvirkes negativt. Det er derfor lagt vekt på hensynet til likebehandling av aksjonærer, åpenhet knyttet til statens eierskap og bruk av generalforsamlingen som beslutningsarena. Ryddighet på dette området vil også bidra positivt til verdiutviklingen på statens hånd. Nærings- og handelsdepartementets eierskapsforvaltning baseres på disse prinsippene. Dette lå blant annet til grunn da staten valgte å instruere Statens Bankinvesteringsfond om ikke å benytte seg av muligheten til å oppnå 34 prosent eierandel i DnB NOR AS gjennom en rettet emisjon, men i stedet kjøpe aksjer i markedet.

SAMARBEID OM GOD EIERSTYRING

Nærings- og handelsdepartementet legger stor vekt på å ha et samarbeid med andre aktører i næringslivet vedrørende spørsmål om eierskap. Departementet har vært en aktør i flere fora for god eierstyring og selskapsledelse både nasjonalt og internasjonalt. Nasjonalt ved deltagelse i arbeidsgrupper som jobber med anbefalinger for god eierstyring og selskapsledelse, og internasjonalt blant annet gjennom deltagelse i OECD.

Departementet søker også dialog med andre aktører blant annet via fora som departementets årlige eierskapskonferanse. Her er forskjellige næringsinteresser invitert til å drøfte problemstillinger med relevans for eierutøvelsen. I kraft av å være en stor aksjonær i det norske markedet tar Nærings- og handelsdepartementet sikte på, blant annet gjennom slike arrangementer, å bidra til utviklingen av en god dialog om godt eierskap.

Internasjonalt deltar Nærings- og handelsdepartementet i OECDs Steering Group on Corporate Governance. Denne har som formål å koordinere og gi retningslinjer for OECDs arbeid med eierstyring og selskapsledelse og tilhørende tema som privatiseringer, selskapsrett mv. For tiden gjennomgår OECDs prinsipper på fagområdet. Videre deltar departementet i "Working Group for Privatisation and Governance of State Owned Assets" som er et forum for utveksling av erfaringer rundt statlig eierskap og privatiseringer. Gruppens hovedvirke er å samle inn og spre kunnskap om privatiseringsprogrammer (metoder, teknikker mv.), og å utarbeide en veiledning for en hensiktsmessig organisering av forvaltningen av statlige eierinteresser. Historiske forhold gjør at praksis i dag varierer sterkt mellom ulike land.

EIERSTYRING FREMOVER

Departementet legger stor vekt på kommunikasjon mellom aksjonærer og selskap. Undersøkelser har vist at selskaper som oppfattes å ha god eierstyring vurderes positivt av investorene, og dette kan i neste omgang bidra til en høyere verdsettelse av selskapene. Forutsetningen er imidlertid at selskapet etablerer og kommuniserer sine prinsipper for god selskapsledelse, og at de etterleves over tid. Selskaper som unnlater dette må forventes å få redusert tilgang til kapitalmarkedene og lavere verdsettelse. Som en stor eier ønsker derfor departementet å være en pådriver for at alle selskaper i porteføljen utvikler slike prinsipper og følger dem.

Det har vært en rekke eksempler de seneste årene hvor flere store, internasjonale børsnoterte selskaper har hatt mangelfulle og tildels manglende styrings- og kontrollmekanismer. Dette har vært en medvirkende årsak til problemer i flere internasjonalt kjente selskaper. I tillegg er det avdekket tilfeller

av alvorlig regnskapsmanipulasjon som har redusert tilliten til selskapenes finansielle rapportering. God eierstyring og selskapsledelse kan være med på å redusere mulighetene for slik manipulasjon og dermed øke tilliten til selskapene. Selskapene der staten er aksjonær skal ha en virksomhet som er basert på grunnleggende etiske holdinger og være seg bevisst sitt samfunnsansvar.

Statens 10 prinsipper for god eierstyring

1. Aksjonærer skal likebehandles.
2. Det skal være åpenhet knyttet til statens eierskap i selskapene.
3. Eierbeslutninger og vedtak skal foregå på generalforsamlingen.
4. Staten vil, eventuelt sammen med andre eiere, sette resultatmål for selskapene, styret er ansvarlig for realiseringen av målene.
5. Kapitalstrukturen i selskapet skal være tilpasset formålet med eierskapet og selskapets situasjon.
6. Styresammensetningen skal være kjennetegnet av kompetanse, kapasitet og mangfold ut fra det enkelte selskapets egenart.
7. Lønns- og insentivordninger bør utformes slik at de fremmer verdiskapningen i selskapene og fremstår som rimelige.
8. Styret skal ivareta en uavhengig kontrollfunksjon overfor selskapets ledelse på vegne av eierne.
9. Styret bør ha en plan for eget arbeid og arbeide aktivt med egen kompetanseutvikling. Styrets virksomhet skal evalueres.
10. Selskapet skal være bevisst sitt samfunnsansvar.

REVISORENES ROLLE

Det er revisorenes oppgave å uavhengig revidere et foretaks regnskaper. For staten som eier er det av stor betydning å kunne ha tillit til et selskaps økonomiske rapportering, og derigjennom ha tillitt til at revisor foretar en uavhengig og kritisk gjennomgang av selskapet.

TILLIT

Kjente internasjonale saker som Enron og Worldcom, og også hjemlige problemer rundt selskap som Finance Credit, har internasjonalt svekket tilliten til selskapers rapportering og stilt spørsmål ved revisors kontroll. Dette har også i Norge ført til et større fokus på revisors rolle.

I Norge er det Kredittilsynet som har ansvar for kontroll av revisorvirksomheter. Dette innebærer en kontroll av om det drives i samsvar med lover, forskrifter og god revisjonsskikk. Kredittilsynet skal kontrollere følgende:

- at revisor har en hensiktsmessig metodikk for revisjonsarbeidet.
- at omfanget av utførte revisjonshandlinger er tilstrekkelig.
- at revisors vurderinger og konklusjoner samsvarer med resultatet av de utførte revisjonshandlinger.
- at det foreligger tilfredsstillende dokumentasjon for revisjon.

VALG AV REVISOR OG REVISORS GODTGJØRELSE

I aksjeselskaper er det generalforsamlingen som velger revisor. Hvis aksjeselskapet har bedriftsforsamling eller representantskap, skal et av disse organene fremsette forslag til hvem som skal velges. Hvis selskapet ikke har slike organer, er det styret som foreslår revisor overfor generalforsamlingen. Vanligvis skjer dette i dag etter en anbudsprosedyre, der flere revisjonsselskaper har gitt tilbud. Det er også generalforsamlingen som godkjenner revisors godtgjørelse for revisjonen i morselskapet. Revisor tjenestegjør inntil ny revisor oppnevnes; det vil si at det også er generalforsamlingen som avsetter revisor ved å oppnevne ny revisor. Dette medfører at departementet som eier er med på å velge revisor og følgelig vil vurdering av revisor løpende være en sak for eierforvaltningen.

REVISORS UAVHENGIGHET

Det er blant annet viktig å sikre at revisor ikke utfører rådgivningsoppdrag for selskapet i et slik omfang at det kan bli stilt spørsmål ved revisors uavhengighet. På bakgrunn av debatten om revisors uavhengighet har Kredittilsynet i den sammenheng lagt frem forslag til forskrift med nærmere regler om begrensningene for revisors rådgivningsvirksomhet.

For eier er det viktig å ha tillit til at revisors gjennomføring av selskapsrevisjonen ikke er påvirket av andre rådgivningsoppdrag for samme selskap, og at det er en reell kontroll slik at de økonomiske størrelser som blir presentert er til å stole på. Dette er tall som eier bruker i sine videre analyser av selskapet. Det er av den grunn ikke ønskelig med for stor grad av selskapsrådgivning fra samme firma.

OVERSIKT OVER REVISORHONORARER

Departementet gjennomgår selskapenes bruk og honorering av revisor systematisk som en del av forberedelsene til generalforsamlingene, basert på selskapenes årsrapporter.

Som oversikten i tabellen viser, er det forholdsvis store variasjoner selskapenes honorarer til revisor. Revisjonshonorar inkluderer honorar for revisjon og revisjonsrelatert arbeid, mens øvrig honorar inkluderer honorar for skatterådgivning og annen rådgivning. Det vil være situasjoner hvor selskapet må bruke revisor til andre saker enn ren revisjon, for eksempel i forbindelse med transaksjoner. Dette vil medføre at årlige variasjoner kan være akseptable.

Når det gjelder honorarene i tabellen er det tatt utgangspunkt i revisjonen av konsernet. Honorarene er gjengitt etter noteopplysninger fra selskapenes årsrapporter. Noen selskaper bruker flere revisjonsselskaper ved for eksempel revisjon av en utenlandsk datter. I disse tilfellene er dette trukket ut av totalsummen da det ikke vil innvirke på uavhengigheten til hovedrevisor.

Revisjonshonorar – Konsern – Hovedrevisor			
Selskap	Revisor 31.12.2003	Revisjonshonorar (1 000 NOK)	Annet honorar (1 000 NOK)
Børsnoterte selskaper			
DnB NOR ASA ¹⁾	PricewaterhouseCoopers DA	15 065	1 888
Kongsberg Gruppen ASA	Ernst & Young AS	7 439	1 823
Norsk Hydro ASA	Deloitte Statsautoriserte Revisorer AS	63 735	14 160
SAS AB ²⁾	Deloitte & Touche AB	12 031	7 404
Telenor ASA	Ernst & Young AS	41 600	7 300
Ikke-børsnoterte selskaper			
Argentum Fondsinvesteringer as	Ernst & Young AS	174	44
BaneTele AS	Kjelstrup & Wiggen AS	599	517
Bjørnøen A/S	Ishavsbyen Revisjon	15	0
Cermaq ASA	Ernst & Young AS	2 926	1 772
Eksportfinans ASA	PricewaterhouseCoopers DA	716	2 257
Electronic Chart Centre AS	KPMG AS	51	0
Entra Eiendom AS	PricewaterhouseCoopers DA	774	1 387
Grødegaard AS	Ernst & Young AS	215	150
Kings Bay AS	Ishavsbyen Revisjon	241	0
Nammo AS	KPMG AS	1 231	272
Statkraft SF	Ernst & Young AS	4 022	3 639
Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S	KPMG AS	428	294
Venturefondet AS	PricewaterhouseCoopers DA	25	0

1) DnB NOR ASA Proforma for nytt konsern.

2) For SAS AB er det benyttet valutakurs NOK/SEK=1,08.

PRAKTISK EIERUTØVELSE

En god eierutøvelse og en fornuftig forvaltning av investerte midler fordrer en strukturert dialog mellom eier og selskap.

En aktiv eier vil søke å ha innflytelse på et selskaps innretning og strategi, for å sikre en sunn forvaltning av sin investering. Slik eierstyring utøves på en rekke arenaer i samspillet mellom eier, styret og ledelsen. Staten som eier søker å ha en eierutøvelse som oppfattes som profesjonell og ryddig, og som bidrar til å skape verdier og en god utvikling av selskapene. Slik eierutøvelse kommer til uttrykk i flere sammenhenger. Dette kan være på generalforsamlingen, ved valg av styre, eller ved å kommunisere forventninger til avkastning med videre.

GENERALFORSAMLINGER

Generalforsamlingen er den viktigste arena for statens eierutøvelse. Generalforsamlingen delegerer ansvar til selskapenes styre som er ansvarlig for forvaltningen av selskapets verdier innenfor rammer og mål satt av eierne. Det rettslige grunnlaget for departementets eiermyndighet er aksjelovens regel som sier at gjennom generalforsamlingen utøver aksjeeierne den øverst myndighet i selskapet. Det er på generalforsamlingen hoveddrammene og målene for selskapenes virke vedtas. Departementet bruker generalforsamlingene for å utøve sin eierinnflytelse. På generalforsamlingene skal blant annet årsregnskap og årsberetning godkjennes, og herunder utdeling av utbytte behandles og avgjøres.

STYRETS OPPGAVER OG VALG AV STYREMEDLEMMER

Styrenes oppgave er å ivareta den strategiske ledelsen av

selskapet innenfor de rammene som er fastsatt av eier. Styret sammen med administrerende direktør er ansvarlig for forvaltningen av selskapets verdier, utvikling og omstilling av selskapets drift og virksomhet, vurdering av større prosjekter og langsiktig strategi. Styret er også ansvarlig for å ansette, og eventuelt si opp administrerende direktør. Styrets kunnskaper og kompetanse er avgjørende for å sikre god ledelse av selskapet, og styrekruttering er derfor en svært viktig arbeidsoppgave for staten som eier.

Eierne gjennom generalforsamlingen står i et overordnet forhold til styret, og kan gi instruksjoner som styret må følge. Dette kan være generelle instruksjoner eller spesielle. Departementet er opptatt av at styrene løpende oppdaterer sin kompetanse og evaluerer sitt eget arbeid, slik at de best mulig ivaretar sin rolle. I selskaper der staten er eier er det lagt vekt på valg av profesjonelle styrever som ivaretar alle aksjonærens verdier. Det å sørge for at selskapet får kompetente styrende organer er viktig for et selskaps utvikling.

Valgkomiteer er det eneste selskapsorgan departementet er representert i og det vurderes som et sentralt virkemiddel for å sikre kompetente og mangfoldige styrever. Det legges fra departementets side vekt på å formalisere arbeidet rundt valg av styrever, og at prosessen med å finne frem til egnede kandidater foregår strukturert. Valgkomiteen velges på selskapets generalforsamling.

I selskaper som er direkte eiet 100 prosent av staten vil departementet alene forestå styrevalg. I begge tilfeller vil det være foretatt systematisk søk etter kandidater som vil være best egnet ut ifra kompetanseprofilen for styret. Departementet søker å få vedtektsfestet valgkomiteer i selskaper av en viss størrelse.

AVKASTNINGSMÅL

Nærings- og handelsdepartementet har internt utarbeidet en oppfatning av hva et langsiktig avkastningsmål bør være for selskaper hvor departementet forvalter statens eierinteresser. For selskaper som ikke har forretningsmessig drift, eller som er avhengig av statsstøtte til videreføring av driften, fastsettes ikke mål for avkastning og utbytte. For disse selskapene skal tilskuddsregelverket følges med hensyn til bevilgninger og rapportering.

Måltallene for avkastning benyttes som grunnlag for dialog med selskapene. Hvis et selskap over en årrekke har dårligere avkastning enn forventet betyr det i realiteten at selskapet samlet sett forringer verdier. I oppfølgingen av målene benyttes også forretningsmessig og faglig skjønn i forhold til de forutsetninger modellene bygger på og årlige svingninger i avkastning og rentabilitet.

UTBYTTE

Det er generalforsamlingen som fastsetter det årlige utbyttet i aksjeselskaper, men generalforsamlingen kan ikke vedta et høyere utbytte enn det styret foreslår eller godtar. In-

nenfor rammen av dette kan bedriftsforsamlingen fastsette det høyeste beløp som kan utdeles. I aksjeselskap med flere eiere enn staten er det styret som setter rammene for utdeling av utbytte. I selskaper hvor staten eier samtlige aksjer (statsaksjeselskaper) er generalforsamlingen ikke bundet av styrets eller bedriftsforsamlingens forslag om utdeling av utbytte. I heleide selskaper fastsettes utbyttet gjennom budsjettprosessen. Departementet har løpende dialog med selskapene om utbytte.

SELSKAPENES Plass i Samfunnet

Før var de "dynamoer" i lokalsamfunnet. Nå er det i større grad forretningsmessige prinsipper som gjelder. Definisjonen av hva som er "samfunnsansvar" for de statlige bedriftene endrer seg, i pakt med nye krav fra både eiere og omgivelser.

I Stortingsmelding nr. 22, 2001 – 2002, Et mindre og bedre eierskap, understrekes den holdningsendring som har funnet sted de senere år i forhold til hvordan staten utøver sitt eierskap i norske bedrifter og hvilke forventninger som stilles til bedriftene. Mens det tidligere var få grenser for hvilke samfunnsforpliktelser bedriftene var villige til å påta seg og staten til å støtte – som gatebelysning, sykehusdrift, bygging av forsamlingshus og idrettshaller – forventes det i dag at bedriftene først og fremst skal drive god forretning og fokusere på lønnsomhet. Staten skal på sin side gjøre som andre profesjonelle eiere; følge opp sitt eierskap i bedriftene og forsikre seg om at verdiene forvaltes på en god måte.

SAMFUNNSANSVAR FORTSATT VIKTIG

Men kravet til bedriftsøkonomisk tenkning innebærer ikke at samfunnspektivet er glemt. Snarere tvert imot. Samfunnsansvar er et av hovedprinsippene som staten legger til grunn for i sitt eierskap. Definisjonen av hva som ligger i begrepet har imidlertid endret seg. Historien har vist oss at det ikke nødvendigvis er ansvarlig å påta seg mer enn økonomien tåler. Forståelsen for at veldrevne bedrifter faktisk har et bedre utgangspunkt til å bidra positivt i samfunnet,

har vært økende de siste tiårene – spesielt etter akkordene ved hjørnesteinsbedrifter som Horten Verft og Kongsberg Våpenfabrikk på 1980-tallet.

Som eier i selskaper som ikke er pålagt særlige samfunnsmessige forpliktelser ser staten det som sin primær oppgave å bidra til at verdiene i selskapene utvikler seg best mulig og at selskapene har en god industriell utvikling. Det er bedriftenes administrasjon og styre som har ansvaret for virksomheten. Dersom det for eksempel skulle oppstå en situasjon hvor et selskap der staten er en dominerende eier kommer i konflikt med konkurransemyndigheter, miljømyndigheter eller lignende, vil staten som eier legge til grunn at slike konflikter må håndteres av selskapet i henhold til de alminnelige tvisteløsningsmekanismer som er gjeldende på området, enten det er anke av et forvaltningsvedtak, behandling i domsapparatet og lignende.

Staten er opptatt av at bedrifter der staten har eierandeler, skal operere på samme vilkår som andre kommersielt orienterte bedrifter. I dette ligger et tydeligere skille mellom sektorpolitikk og eierskapsutøvelsen.

Staten legger også vekt på at bedriftene følger reglene for eierstyring og selskapsledelse som gir viktige føringer blant annet i forhold til åpenhet, innsyn, styresammensetning og beslutningsprosesser.

NÅR MAN LEVER AV Å HANDLE

Samtale om samfunnsansvar med lederne av to av Norges største og mest internasjonale selskaper

Forretningsmessig samfunnsansvar, også omtalt som "corporate social responsibility", er et begrep som diskuteres hyppig, og stadig flere bedrifter utvikler strategier for dette. Men hvordan går det når gode intensjoner og velformulerte visjoner skal omsettes i målbart samfunnsansvar? To av Norges største og mest internasjonalt orienterte selskaper har lang erfaring i å forsøke å leve som de lærer.

**JON FREDRIK
BAKSAAS**
Konsernsjef Telenor

Hvordan definerer Telenor samfunnsansvar?

Telenors samfunnsansvar handler først og fremst om å levere konkurransedyktige kommunikasjonsløsninger og -tjenester som tilfredsstiller våre kunders behov. I tillegg skal vi sikre at våre kunder og eiere kan være trygge på at vi driver vår virksomhet på en etisk forsvarlig måte og at våre medarbeidere er stolte over måten vi håndterer disse sakene på.

I fattige land vil våre produkter og tjenester i seg selv bidra til utvikling av landet. Som en stor skatteyder blir vi dessuten en viktig inntektskilde. Vi ønsker derfor å vise ansvar i lokalsamfunnene utover det å drive forretning. I Bangladesh er vi for eksempel engasjert i et stort mikrokredittprogram, som nå tilbyr låneordninger for mobiltelefon til 50.000 landsbyer, samtidig som vi støtter et barnehjem for 60 barn i Dhaka. I Russland støtter vi en institusjon for psykisk utviklingshemmede.

I Norge har vi i flere år hatt et fint samarbeid med Redd Barna, blant annet om barns bruk av Internett. Nylig inngikk vi også en avtale om sponing av Nobelsenteret fordi vi tror det kan profilere Norge på en god måte internasjonalt og naturligvis også styrke vår egen posisjon.

Har Telenor regler for etisk ansvarlig virksomhet?

Ja, vi har hatt slike regler siden vi ble aksjeselskap i 1995. De er blitt revidert i takt med utviklingen av selskapet, og i dag har vi et regelverk som favner hele virksomheten og tar hensyn til vår økende internasjonalisering.

Hvordan er reglene forankret i organisasjonen?

De etiske retningslinjene er godkjent av styret, og alle ansatte i Telenor ASA – i Norge og utlandet – må skriftlig forplikte seg til å følge disse. Etikk er noe vi har et aktivt og forsvarlig forhold til. Vårt ansvar som ledere er ikke bare å utvikle og oppdatere reglene, men å sørge for at de ansatte stadig har denne tankegangen under huden. Det hjelper ikke med regler hvis ikke hver og en av oss har de rette holdningene. For å sikre kontinuerlig fokus på etikk og åpenhet rundt etiske problemstillinger, har vi blant annet etablert et etisk råd som fungerer som en hørings- og diskusjonsarena. Her

sitter folk fra forretningsledelsen og de ansattes organisasjoner, menn og kvinner. Dette er langt fra noe "supperåd", men faktisk svært nyttig fordi det bringer inn nye perspektiver.

Hvordan håndheves reglene i den daglige virksomheten?

Det gjelder å hele tiden søke etter – og gjøre noe med – tilfeller av brist på reglene. Som nevnt må alle som har et ansettelsesforhold til selskapet signere på reglene, men ansvaret for oppfølging ligger hos linjeledelsen.

Hvilke konsekvenser får et brudd på reglene?

Reaksjonen avhenger naturlig nok av hva som er gjort. Det kan dreie seg om alt fra ingen reaksjon i det hele tatt til irretsettelse eller avskjedigelse.

Finnes det to sett regler; ett for virksomhet i Norge og ett for virksomhet i markeder med en annen kultur enn vår?

Vi opererer i mange land som gjør ting på en annen måte enn oss, men Telenors holdning er entydig og klar: Vi tar avstand fra alle former for korrupsjon.

For våre ansatte som jobber ute, er det ofte småsakene som er vanskeligst. Vi har derfor laget en egen antikorrupsjonspolicy som gjelder uansett land, og samtidig trener vi våre ansatte i å gjøre de riktige vurderingene. Likevel erkjenner vi at det kan være situasjoner i enkelte land med helt andre systemer enn vårt, hvor tilretteleggingspenger blir krevd. Her legger vi oss på Transparency Internationals linje, og forsøker å minimalisere denne type betalinger.

Har Telenor noen gang takket nei til oppdrag fordi betingelser knyttet til kontrakten ikke var forenelig med bedriftens etiske regler?

Ja. Vi takker nei til muligheter der det ikke er tilstrekkelig transparens i forhold til pengestrømmene, og vi går ikke inn i prosjekter hvor det er uryddighet med hensyn til partnerskap og regulatoriske forhold.

Opplever Telenor at samfunnsansvar verdsettes i praksis?

Ja, vi må ha balanse mellom samfunnsansvar og bedriftsøkonomiske betraktninger. Det må være forståelse for at den som investerer, må tjene penger. På den annen siden må den som tjener penger se sitt ansvar for å føre ressurser tilbake til markedet.

Global Compact ble opprettet i 1999 på initiativ fra FNs generalsekretær Kofi Annan. Tilsluttede virksomheter forplikter seg til å følge ni universelle prinsipper for menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter og miljøarbeid.

ETNOs Miljøcharter (Environmental Charter of European Telecommunication Network Operators) ble opprettet i 1996 da 24 europeiske teleselskaper, inkludert Telenor, undertegnet en forpliktende miljøavtale. Målet med avtalen er å utvikle den europeiske telebransjen i en mer bærekraftig retning. Hver enkelt bedrift skal redusere egne miljøbelastninger.

EIVIND REITEN
Generaldirektør Norsk Hydro

Hvordan definerer Norsk Hydro samfunnsansvar?

Hva vi legger i samfunnsansvar vil endre seg i takt med samfunnsutviklingen. I dag forventer vi at bedrifter tar ansvar utover det som er pålagt dem av loven. I dagens virkelighet er det helt nødvendig at vi har et etisk og samfunnsmessig perspektiv på alt vi gjør. Vår viktigste oppgave er likevel å drive "god business". Bare på den måten kan vi skape det fundamentet som er nødvendig for å bidra til en positiv samfunnsutvikling. Da kan vi bedre situasjonen for de ansatte, skape nye arbeidsplasser, redusere utslipp til naturen etc. Samfunnsansvar kan også være å håndtere omstillinger på en ryddig måte. En omstilling, som kanskje krever nedbemanning eller nedleggelse av virksomheter, kan være nødvendig for bedriftens overlevelse. Det ansvarlige er ikke å unngå slike prosesser, men å gjennomføre dem på en skånsom måte.

Har Norsk Hydro regler for etisk ansvarlig virksomhet?

Ja, alle som jobber i selskapet skal vite hva som forventes av dem. Derfor har vi et omfattende regelverk som definerer vårt etiske ansvar og gir klare spilleregler for virksomheten.

Hvordan er reglene forankret i organisasjonen?

For å signalisere hvor seriøst vi tar dette, er reglene integrert i selskapets forretningsstrategi og nedfelt i våre styremanualer. Alle ansatte har et selvstendig ansvar for å følge reglene, men det er linjeledelsens ansvar å gjøre reglene kjent, fremme bruken av dem og passe på at de følges. Hvis ansatte er i tvil om en bestemt aktivitet er lovlig eller etisk akseptabel, skal de rådføre seg med sin nærmeste overordnede eller vårt juridiske kontor. Som toppsjef trekkes jeg inn i større saker, for eksempel når vi vurderer om rammebetingelsene i et potensielt nytt marked er i tråd med våre etiske retningslinjer. Å opptre etisk handler for øvrig ikke bare om å kjenne reglene. Vår største utfordring er å stadig bedre vår evne til å vurdere hva som er rett og galt, for eksempel gjennom å tilegne oss mer kunnskap om menneskerettighetene. Det er årsaken til at vi nå har inngått samarbeid med Amnesty International. Vi gir økonomisk støtte og får kunnskap tilbake.

Hvordan håndheves reglene i den daglige virksomheten?

Å drive i tråd med våre etiske regler er noe vi er opptatt av hele tiden. Etikk er ikke et kampanjetema hos oss, men noe vi jobber møysommelig og systematisk med. Vi ønsker likevel ikke å ha et "religiøst forhold" til våre styrende dokumenter på dette området. Vi lever av å handle og må ta avgjørelser i et raskt tempo. Det viktigste er derfor å holde diskusjonen levende og å ha bedriftens etiske grunnsyn i blodet. Dette er noe linjeledelsen er svært bevisst på. I de deler av virksomheten hvor etiske problemstillinger oftest dukker opp, vies temaet stor oppmerksomhet.

Hvilke konsekvenser får brudd på reglene?

Brudd på reglene kan resultere i alt fra oppsigelse til en konklusjon om at "dette var noe å lære av" – avhengig av bruddets karakter. Alle tilfeller tas imidlertid alvorlig og behandles grundig. Samtidig er det viktig at ikke ledelsen fremstår som "besserwissere",

men viser respekt for den som har vært i en vanskelig situasjon og måttet ta et valg.

Finnes det to sett regler; ett sett for virksomhet i Norge og ett for virksomhet i markeder med annen kultur enn vår?

Det vi foretar oss andre steder i verden må selvsagt tåle lys her hjemme. Av og til må vi likevel delta i forretningsvirksomhet der spillereglene er annerledes enn våre. Når vi vurderer slike muligheter, stiller vi oss spørsmålet: "Blir vi en del av problemet, eller bidrar vi til løsningen?". Er svaret det siste, er det vår holdning at det kan være riktig å delta og heller jobbe for å påvirke spillereglene. Et eksempel er da vi søkte om operatørlisens i et oljefelt i Angola og måtte betale bonuser, men ikke fikk lov til å offentliggjøre størrelsen på disse. Nå har vi oppnådd å få reglene endret. Dette er vanskelige vurderinger, som vi må ta grundig hver gang og ha stor åpenhet rundt. På andre områder, som miljøforurensning, menneskerettigheter og hensyn til arbeidstakere, er vi absolutte. Her går vi aldri på akkord med våre prinsipper.

Har din bedrift noen gang takket nei til oppdrag fordi betingelser knyttet til kontrakten ikke var forenelig med bedriftens etiske regler?

Ja, mange ganger – men det er alltid noe vi står sammen om. Det er ikke slik at ledelsen sitter på sin høye hest og tar ideelle avgjørelser, mens linjeledelsen ivrer etter å gå videre.

Opplever Norsk Hydro at samfunnsansvar verdsettes i praksis?

Man kan ikke alltid spørre seg om noe er lønnsomt. Det er en myte at næringslivet bare er opptatt av det. Vi gjør en masse som ikke er direkte lønnsomt, men som vi mener er riktig å gjøre. Så lenge det ikke er økonomisk uansvarlig, vil vi hele tiden arbeide for å bedre situasjonen for de ansatte ytterligere, redusere miljøbelastningene utover det som er myndighetenes krav etc. Men det er selvsagt også lønnsomt å opptre ansvarlig. Det skaper tillit, og bedriften får større armslag til å drive sin virksomhet.

TREDELT BUNNLINJE

Begrepet samfunnsansvar er i stadig utvikling. Dagens definisjon av samfunnsansvar er en naturlig videreføring av miljødebatten som startet på 1980-tallet med Brundtland-kommisjonens krav til bærekraftig utvikling. Nå rettes oppmerksomheten i økende grad mot virksomhetenes totale innvirkning på enkeltmenneskenes levekår og samfunnet i sin helhet. Vi har fått begrepet "tredelet bunnlinje", som innebærer rapportering av resultater i henhold til miljø-, sosiale og økonomiske parametere. En rekke interessenter forventer – og til og med forlanger – dette, blant annet en rekke fond og institusjonelle investorer.

Tilgangen på kapital fra miljø- og etikkbevisste investorer er én grunn til at samfunnsansvar bør være i bedriftenes egen interesse. En annen tungtveiende grunn er at risikoen og prisen for å havne i vanskelige situasjoner øker i takt med et stadig mer gjennomsluttet forretningsliv og voksende bevissthet rundt etikkspørsmål generelt. Så vel myndigheter som organisasjoner, ansatte og ikke minst pressen, følger bedriftene nøye. Samtidig er straffbarheten for denne type lovbrudd blitt skjerpet.

NOEN ABSOLUTTER

Samfunnsansvar dreier seg mye om forventninger, men det finnes også noen absolutte krav. For staten som eier er det en forutsetning at de statseide bedriftene driver sin virksomhet i pakt med grunnleggende etiske prinsipper og hensyn – uansett hvor i verden de er. De samme regler må gjelde ute som hjemme. Helt avgjørende er det at bedriftene opptre i tråd med internasjonalt anerkjente menneskerettsstandarder og at de tar ansvar for forhold innenfor sin egen virksomhet når det gjelder krav til sikkerhet, arbeidsmiljø, behandling av arbeidstakere, produktkvalitet og lignende.

RETNINGSLINJER FOR SAMFUNNSANSVAR

Departementet ser positivt på det arbeidet Næringslivets Hovedorganisasjon og enkeltbedrifter gjør for å utarbeide etiske retningslinjer for virksomheter som satser internasjonalt. Slike retningslinjer kan bidra til å tydeliggjøre bedriftenes ansvar og fungere som et redskap for å føre en kontinuerlig debatt rundt etiske spørsmål.

OECD har utarbeidet retningslinjer for å bidra til å øke samfunnsansvaret i bedriftene. Retningslinjene er frivillige og dekker en rekke områder vedrørende selskapers samfunnsansvar. De gjelder selskapers adferd både i eller ut fra land som har sluttet seg til retningslinjene og overalt ellers der selskaper driver virksomhet. Retningslinjer for flernasjonale selskaper er bifalt av myndigheter og revidert i samarbeid med næringslivet, arbeidstakerorganisasjoner og NGOer. Norge er et av 38 land som har sluttet seg til retningslinjene og Nærings- og han-

delsdepartementet ønsker at flest mulige selskaper følger disse.

Corporate Social Responsibility

"Å drive virksomheten på en måte som imøtekommer, eller overgår, de etiske, kommersielle, lovmessige og sosiale forventninger samfunnet har til virksomheten"

Business for Social Responsibility

Bærekraftig utvikling

"The societal goal of meeting the needs of the current generation without compromising the ability of future generations to meet their needs"

The Rio Declaration, 1992

OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper

Generelt: Respektere menneskerettigheter og bidra til bærekraftig utvikling.

Informasjon: Gi jevnlig informasjon om sin virksomhet, oppbygning, økonomiske situasjon og sine resultater.

Forholdet til de ansatte: Respektere de ansattes faglige rettigheter, samarbeide med de ansattes representanter og motarbeide barnearbeid og tvangsarbeid.

Miljø: Ta tilbørlig hensyn til behovet for å verne miljøet og folks helse og sikkerhet.

Korrupsjon: Ikke gi bestikkelser. Fremme åpenhet og de ansattes bevissthet om selskapets politikk mot bestikkelser.

Forbrukerinteresser: Gi opplysninger om produkter til forbrukerne og etablere rutiner for å løse forbrukertvister.

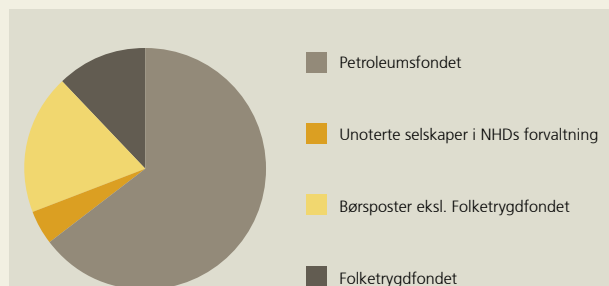
Vitenskap og teknologi: Bidra til å overføre teknologi og kunnskap til vertslandet.

Konkurransen: Avstå fra å inngå eller gjennomføre konkurransebegrensende avtaler mellom konkurrenter.

Beskattning: Betale skatter til rett tid.

OVERSIKT OVER SELSKAPER MED STATLIG EIERSKAP

Den norske stat er den største enkelteier av selskaper i Norge. Foruten Petroleumsfondet og Folketrygdfondet har også staten store verdier i direkte eide foretak. Dette eierskapet er i dag fordelt på en rekke departementer.

Oversikt over sentrale statlige formuesplasseringer

Figuren illustrerer statlige verdier for rundt 1 300 milliarder kroner, hvorav petroleumsfondet utgjør rundt 2/3 deler av verdien. Folketrygdfondets forvaltningskapital per 31. desember 2003 var noe over 150 milliarder kroner. Resten av verdiene utgjøres av det statlige eierskapet på Oslo Børs og selskaper direkte eid av Nærings- og handelsdepartementet. Verdien av ikke-børsnoterte selskaper som forvaltes av andre departement, nåverdien av SDØE, verdien av eiendommer og andre statlige formuesplasseringer er ikke inkludert i figuren.

Regjeringen besluttet i eierskapsmeldingen å samle ressurser og kompetanse i Nærings- og handelsdepartementet for forvaltning av staten eierskap i bedrifter med hovedsakelig forretningsmessig formål. Eierforvaltningen i Nærings- og handelsdepartementet arbeider i hovedsak med bedrifter som er konkurranseutsatt og hvor formålet er verdimaksimerende, og å bidra til en god industriell utvikling for selskapene.

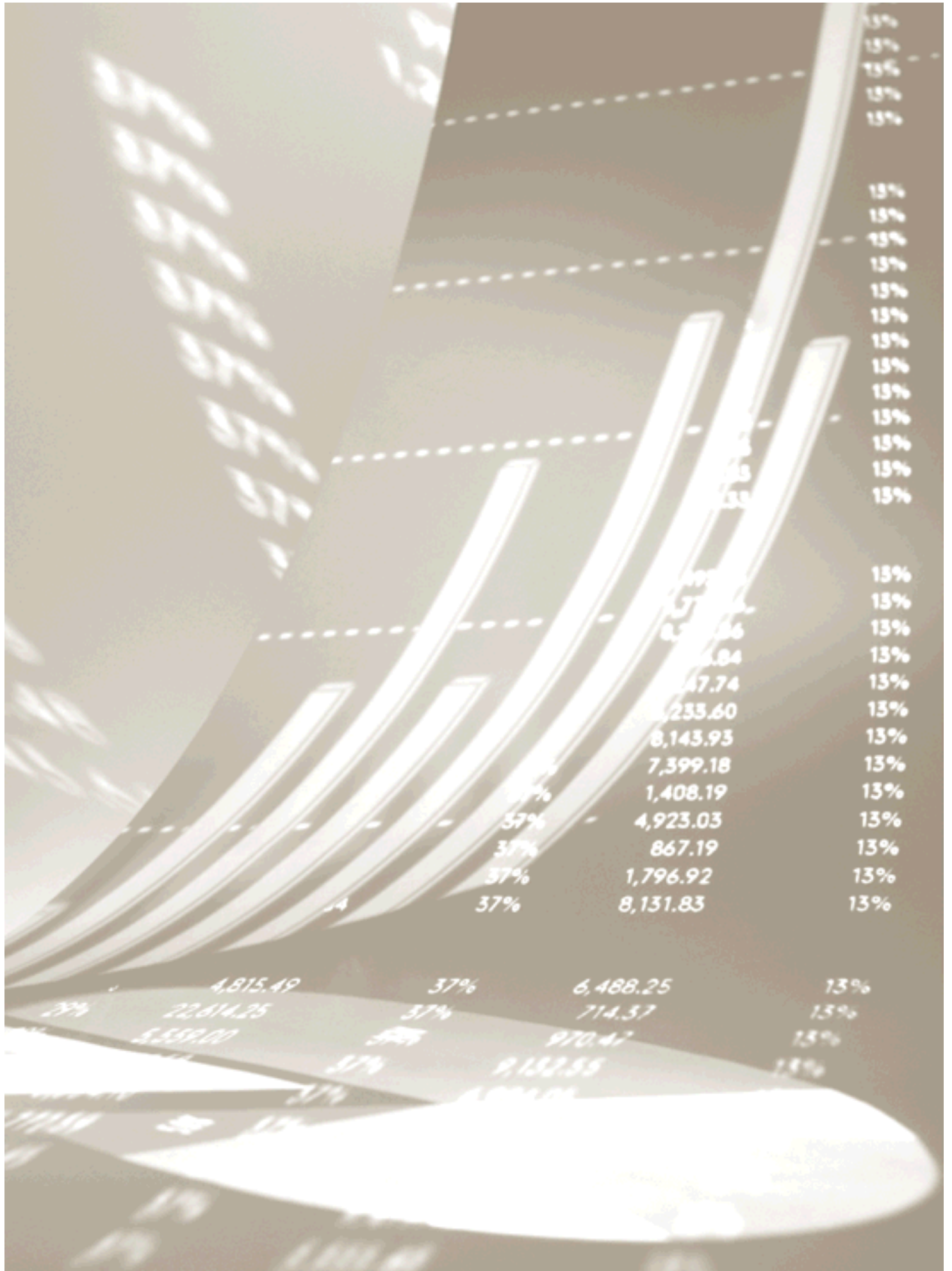
En betydelig andel av statens totale eierskap forvaltes imidlertid av andre departementer blant andre Olje- og energidepartementet og Samferdselsdepartementet. Dette har sammenheng med særskilte forhold knyttet til de selskaper dette gjelder.

Tabellen på neste side gir en totaloversikt over eierskapet som forvaltes direkte av departementene. Dette inkluderer Statsforetak (SF), Regionale helseforetak (RHF), allmenaksjeselskap (ASA) og aksjeselskap (AS), både heleide og deleide. Tabellen er utarbeidet på grunnlag av Riksrevisjonens oversikt over selskaper der riksrevisjonen fører kontroll med forvaltningen av statens interesser.

Statlig eierandel 31.12.2003

Selskap	Eierandel i %
Arbeids- og administrasjondepartementet	
AS Rehabil	100
Arbeidsforskningsinstituttet AS	100
Finansdepartementet	
Norges Bank	100
Nordiske Investeringsbanken	19,8
Helsedepartementet	
Helse Midt-Norge RHF	100
Helse Nord RHF	100
Helse Sør RHF	100
Helse Vest RHF	100
Helse Øst RHF	100
KITH AS	59
Fiskeridepartementet	
Protevs AS	66
Fiskeriforskning AS	11,6
Justisdepartementet	
Norsk Eiendomsinformasjon AS	100
Industritjeneste AS	53,4
Kommunal- og regionaldepartementet	
Kommunalbanken AS	80
Kirke- og kulturdepartementet	
Hundreårsmarkeringen-Norge 2005 AS	100
Nationalteateret AS	100
Norsk rikskringkasting AS	100
Norsk Tipping AS	100
Den Norske Opera AS	90
Norsk Filmstudio AS	77,6
Carte Blanche AS	70
Den Nationale Scene AS	66,7
Rogaland Teater	66,7
Trøndelag Teater AS	66,7
Landbruksdepartementet	
Staur Gård AS	100
Statskog SF	100
Veso	51
Instrumenttjenesten AS	45
Graminor AS	33,2
Bioparken AS	8
Akvaforsk AS	5
Miljøverndepartementet	
Polarmiljøsenderet AS	52,5
Sosialdepartementet	
Vinmonopolet AS	100
Olje- og energidepartementet	
Gassco AS	100
Petoro AS	100
Enova SF	100
Statnett SF	100
Statoil ASA	81,7

Selskap	Eierandel i %
Nærings- og handelsdepartementet	
Banetele AS	100
Bjørnøen AS	100
Electronic Chart Centre AS	100
Entra Eiendom AS	100
Giek Kredittforsikring AS	100
Kings Bay AS	100
Norsk Garantiinstitutt for Skip og Borefartøyer AS	100
SIVA SF	100
Statkraft SF	100
Argentum fondsinvesteringer AS	100
Venturefondet AS	100
Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS	99,9
Cermaq ASA	79,4
Telenor ASA	62,4
Grødegaard AS	51,2
Raufoss ASA	50,3
Kongsberg Gruppen ASA	50
Nammo AS	45
Norsk Hydro ASA	43,8
DnB NOR ASA	31,4
Eksportfinans ASA	15
SAS AB	14,3
Samferdselsdepartementet	
Avinor AS	100
Avinors Parkeringsanlegg AS	100
Baneservice prosjekt AS	100
Mesta AS	100
Norges Statsbaner AS	100
Oslo Lufthavn AS	100
Posten Norge AS	100
Flytoget AS	100
Svinesundforbindelsen AS	100
Nemco Comlab AS	50
Stor-Oslo Lokaltrafikk AS	33,33
Utdanning og forskningsdepartementet	
Sem Gjestegård AS	100
UNINETT AS (konsernet)	100
UNIRAND AS	100
UiB eiendom AS	100
Universitetssenteret på Svalbard AS	100
Norsk synkrotronforskning AS	100
Filonova AS	100
Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS	100
NTNU Norwegian Technology Transfer AS	100
Akvaforsk AS	86,3
Universitetsforskning Bergen AS	85
Simula Research Laboratory AS	80
Forskningsparken AS	66,6
Norsk Kveiteavlstasjon AS	60
NORUT-Gruppen AS	58
Agderforskning AS	51
Senter for økonomisk forskning AS	51
Chr. Michelsen Research AS	50
Havbrukstasjonen i Tromsø AS	50
Leiv Eirikson AS	38,1
Samfunns og næringslivsforskning AS	20
Bedriftsuniversitetet AS	Under avvikling
Utenriksdepartementet	
Norfund	100

NØKKELTALL

AVKASTNING OG VERDIUTVIKLING I PORTEFØLJEN

Ved utgangen av 2003 forvaltet departementet statens eierandeler i 19 selskaper. Den samlede verdien som er oppgitt for statens eierandel i denne eierberetningen er 159 milliarder kroner.

Særskilte forhold

I fremstillingen av verdier har departementet for den ikke-børsnoterte delen av porteføljen valgt å benytte bokførte verdier som anslag på verdiene i hvert enkelt av selskapene.

Raufoss ASA er under styrt avvikling og kommer ikke til å offentliggjøre regnskap for 2003 som legger til grunn videre drift. Som følge av dette er Raufoss ASA tatt ut av tabellene selv om eierskapet av selskapet var forvaltet av Nærings- og handelsdepartementet i 2003.

Selskapene Statkraft SF, Bjørnøen AS og Kings Bay AS hadde ikke gjennomført generalforsamling når beretningen ble trykket. Det medførte at tallene for disse selskapene kun er revisorgodkjente men ikke godkjente på generalforsamling. Det tas forbehold om eventuelle feil.

AVKASTNING OG VERDIER

Totalavkastningen på egenkapitalen bestemmes av de løpende utbytter og verdiutviklingen for selskapet, justert for eventuelle andre inn- og utbetalinger. Det er mange måter å verdivurdere et selskap på, og de fører ofte til høyst ulike resultater. Samtidig må det brukes en metode som er konsistent over tid for å gi sammenlignbare resultater.

For de børsnoterte selskapene rapporteres det på børsverdier. Bokført egenkapital benyttes som verdianslag i alle andre selskaper med unntak av Entra Eiendom AS. Eieningsselskaper har krav om å verdivurdere virksomheten sin årlig og å rapportere verdiene i årsrapporten. Selskapet estimerer economic value added (EVA) som grunnlag for å finne verdien på egenkapitalen. Denne verdien er benyttet som anslag på Entra Eiendoms verdi. Bruken av bokførte verdier for de resterende selskapene innebærer at selskapenes verdi i rapporteringen forutsettes lik bokført verdi i regnskapet ($P/B=1$). Verdiene ved utgangen av 2003 i de børsnoterte selskapene hvor statens interesser forvaltes av Nærings- og handelsdepartementet var 118 milliarder kroner. Totalt for porteføljen var statens verdier på 159 milliarder kroner.

Departementet er opptatt av verdiutvikling i selskapene og søker hele tiden å få en bedre forståelse for hvilke faktorer som øker verdien av de enkelte selskaper, samt å ha en oppfatning av hva som er selskapets reelle verdier. Departementet har gått over til å rapportere verdiutviklingen for ikke-børsnoterte selskaper basert på bokført egenkapital. Dette har flere grunner. Det gir for det første en mer konsistent vurdering over tid. En slik rapportering er også en fordel når statens aksjer i ett eller flere av selskapene skal selges, eller at selskapene er i samtaler om industrielle viktige transaksjoner. I vurderingen av

utviklingen til de ikke-børsnoterte selskapene blir det i rapporteringen fokusert mer på rentabilitet på egenkapitalen.

Statkraft er oppført med en verdi på omlag 31 milliarder kroner. Dette er et av de ikke-børsnoterte selskaper med en offentliggjort verdivurdering. Dette er beskrevet i St.prp. nr. 53 (2003-2004). En vurdering basert på forholdstallsanalyse på regnskapsstørrelser i forhold til børsverdier for andre kraftselskaper viste estimerte verdier på egenkapitalen i størrelsesorden 38–48 milliarder kroner. Til sammenligning ble det også gjennomført en verdivurdering av Statkraft i 2000. Basert på estimert verdi med utgangspunkt i forholdstallsanalyser på regnskapsstørrelser og børsverdier ble egenkapitalen estimert til å ha en verdi i størrelsesorden 27–33 milliarder kroner.

Basert på nåverdier av fremtidige kontantstrømmer ble verdien av Statkrafts egenkapital i 2003 anslått til å være i størrelsesorden 95–100 milliarder kroner. Dette illustrerer de usikkerhetsmomentene i de forskjellige metodene, og hvor store avvik som kan oppstå.

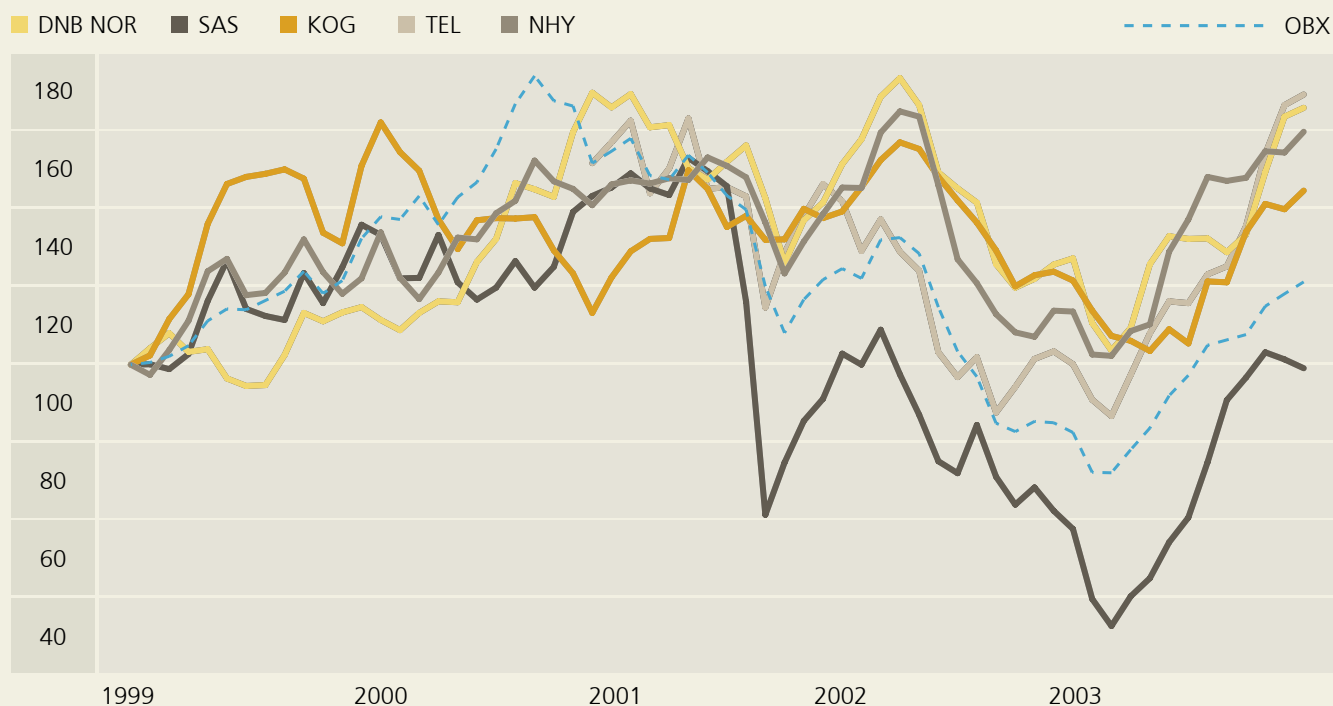
Totalavkastningen for de børsnoterte selskapene var 48 prosent i løpet av 2003. Telenor var det selskapet som hadde den største fremgangen med en avkastning på hele 69 prosent. Norsk Hydro hadde en avkastning på 36 prosent, DnB NOR på 43 prosent, Kongsberg Gruppen på 20 prosent og SAS på 55 prosent. Avkastningen for selskapene er beregnet fra endring i markedsverdien pluss utbytte mottatt i

løpet av året, korrigert for emisjoner og tilbakekjøp av aksjer. 2003 var et særdeles godt år på børsene verden rundt, og dette har også hatt innvirkning på den gode verdiv utviklingen i porteføljen. Til sammenligning økte hovedindeksen på Oslo Børs gjennom 2003 med om lag 40 prosent.

Staten er en langsiktig eier og er opptatt av den langsiktige avkastningen. Hvis en ser over en 5-årsperiode jevner avkastningen seg noe ut. Av tabellen på neste side ser vi at selskapene i departementets portefølje har hatt en god avkastning. DnB NOR har hatt høyest avkastning med et årlig gjennomsnitt på hele 16 prosent, Kongsberg Gruppen og Norsk Hydro følger henholdsvis på 13 og 12 prosent. Når det gjelder Telenor sin gjennomsnittlige avkastning er den beregnet fra børsnoteringen i desember 2000 og er på 2 prosent. Når det gjelder SAS så har de siste 5 årene vært meget turbulente for selskapet og verdien av selskapet har svingt betydelig. Samlet sett over en 5-årsperiode har selskapet i gjennomsnitt gitt en årlig avkastning på rundt 4 prosent. Til sammenligning var den gjennomsnittlige økningen på Oslo Børs de siste 5 årene på rundt 4 prosent.

KURSUTVIKLING BØRSNOTERTE SELSKAPER

Grafene viser børsutviklingen for de siste fem årene for departementets børsnoterte portefølje sammenlignet med hovedindeksen ved Oslo Børs. Selskapene har i stor grad fulgt utviklingen på børsen. Sett i et 5 års perspektiv har imidlertid alle selskapene unntatt SAS hatt en bedre utvikling enn hovedindeksen.

Avkastning og verdier 2003

Tall i NOK mill.	Verdi ¹⁾	Statens eierandel ²⁾	Verdi av statens eierandel	Statens del av utbytte avsatt fra regnskapsåret 2003 ³⁾	Salgsproveny til staten og kapitalinnskudd fra staten	Avkastning i løpet av 2003 inklusiv utbytte ⁴⁾	Gjennomsnittlig årlig avkastning siste 5 år inklusiv utbytte ⁵⁾
Selskap							
DnB NOR ASA	58 121	31,4 %	18 250	979	(1 832)	43 %	16 %
Kongsberg Gruppen ASA	3 180	50,0 %	1 590	20	-	20 %	13 %
Norsk Hydro ASA	109 438	43,8 %	47 960	1 285	-	36 %	12 %
SAS AB	10 449	14,3 %	1 492	-	-	55 %	4 %
Telenor ASA	78 449	62,6 %	49 148	959	8 082	69 %	2 %
Sum alle børsnoterte selskap	259 637	46 %	118 440	3 243	6 250	48 %	
Argentum Fondsinvesteringer AS	2 486	50,0 %	1243	135	-	NA	NA
BaneTele AS	79	100,0 %	79	-	-	NA	NA
Bjørnøen A/S	4	100,0 %	4	-	-	NA	NA
Cermaq ASA	2 437	79,4 %	1935	-	-	NA	NA
Eksportfinans ASA	2 542	15,0 %	381	30	-	NA	NA
Electronic Chart Centre AS	10	100,0 %	10	-	-	NA	NA
Entra Eiendom AS	4 714	100,0 %	4714	250	-	2 %	11 %
Grødegaard AS	8	51,8 %	4	-	-	NA	NA
Kings Bay AS	2	100,0 %	2	-	-	NA	NA
Nammo AS	529	45,0 %	238	9	-	NA	NA
Statkraft SF	31 300	100,0 %	31300	2 605	(4 000)	NA	NA
Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S	292	99,9 %	291	7	-	NA	NA
Venturefondet AS ⁷⁾	108	100,0 %	108	-	(113)	NA	NA
Arcus Gruppen ASA	NA	0,0 %	0	-	210	NA	NA
Moxy Trucks AS ⁸⁾	NA	0,0 %	0	-	-	NA	NA
NOAH Holding AS	NA	0,0 %	0	-	57	NA	NA
A/S Olivin	NA	0,0 %	0	-	345	NA	NA
SND Invest AS ⁷⁾	NA	0,0 %	0	-	1 153	NA	NA
SIVA SF ⁹⁾	NA	100 %	NA	-	-	NA	NA
Sum ikke børsnoterte selskap	44 513	90,6 %	40 311	3 037	(2 348)		
SUM	304 149	52 %	158 751	6 279	3 902		

PROVENY, KAPITALINNSKUDD OG AKSJEKJØP

2003 var et aktivt år. I tabellen er det gitt en oversikt over Nærings- og handelsdepartementets inntekter ved salg av aksjer, utbytte og utlegg ved kjøp av aksjer mv. Den største enkeltposten av dette er salget av Telenor aksjer i juli 2003. Staten mottok 8 082 millioner kroner totalt for salget. Andre salg var Arcus, Olivin, NOAH og SND Invest. Som følge av fusjonen mellom DnB Holding ASA og Gjensidige NOR ASA 4. desember 2003 falt statens eierandel i det nye konsernet til 28,1 prosent. Stortinget har vedtatt at staten innen utgangen av 2004 skal eie 34 prosent i DnB NOR. Statens Bankinvesteringsfond kjøpte aksjer for 1 832 millioner kroner innen utgangen av 2003. Det medførte at ved årsskiftet eide staten 31,3 prosent i DnB NOR. Videre besluttet Stortinget i desember 2003 at Statkraft skulle tilføres 4 milliarder kroner i egenkapital.

UTBYTTE

Samlet mottok staten 6 279 millioner kroner i utbytte fra selskapene for regnskapsåret 2003. Dette er noe høyere enn for regnskapsåret 2002 hvor staten fikk utbetalt 4 961 millioner kroner. Økningen skyldes økte utbytter fra Telenor, Hydro, Statkraft, Entra, DnB NOR og Eksportfinans. Det er også positivt at Nammo for første gang vil betale ut utbytte.

Verdier 2002

Tall i NOK mill.	Verdi ¹⁾	Statens eierandel ²⁾	Verdi av statens eierandel	Statens del av utbytte avsatt for regnskapsåret 2002	Salgsproveny til staten og kapitalinnskudd fra staten
Selskap					
DnB Holding ASA ⁶⁾	25 121	47,5 %	11 932	878	-
Kongsberg Gruppen ASA	2 715	50,0 %	1 358	32	-
Norsk Hydro ASA	82 778	43,8 %	36 276	1 187	-
Raufoss ASA	143	50,3 %	72	-	-
SAS AB	6 826	14,3 %	975	-	-
Telenor ASA	47 772	77,6 %	37 085	630	-
Sum alle børsnoterte selskap	165 355	53,0 %	87 699	2 727	-
Selskap					
Argentum Fondsinvesteringer AS	NA	0,0 %	NA	-	-
BaneTele AS	106	100,0 %	106	-	-
Bjørnøen A/S	4	100,0 %	4	-	-
Cermaq ASA	2 642	79,4 %	2 098	-	-
Eksportfinans ASA	2 492	15,0 %	374	12	-
Electronic Chart Centre AS	9	100,0 %	9	-	-
Entra Eiendom AS	4 603	100,0 %	4603	-	-
Grødegaard AS	14	100,0 %	14	-	-
Kings Bay AS	2	100,0 %	2	-	-
Nammo AS	414	45,0 %	186	-	-
Statkraft SF	27 070	100,0 %	27 070	2 192	-
Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S	232	99,9 %	232	9	-
Venturefondet AS ⁷⁾	NA	NA	NA	-	-
Arcus Gruppen ASA	506	34,0 %	172,0	15	-
Moxy Trucks AS ⁸⁾	NA	49,0 %	NA	-	-
NOAH Holding AS	35	70,9 %	25	-	-
A/S Olivin	327	51,0 %	167	5	-
SIVA SF	1 945	100,0 %	1 945	-	-
Sum ikke børsnoterte selskap	40 402	91,6 %	37 007	2 234	-
SUM	205 757	61 %	124 706	4 961	-

- 1) For børsnoterte selskaper er verdiene basert på børskurs. For Entra Eiendom AS er verdi beregnet fra EVA offentliggjort fra selskapet. For resterende selskaper er bokført egenkapital benyttet. Dette innebærer en forutsetning om P/B=1 i denne rapporteringen. For selskaper staten ikke hadde eierandeler i ved utgangen av året er det ikke lagt inn verdier.
- 2) Statens eierandel 31.12.
- 3) Faktisk beløp mottatt av staten for regnskapsåret, utbetalt året etter. Inkluderer eventuelle endringer i eierandel fram til generalforsamling. Gjelder Argentum (100 %) Telenor (53,15 %) og DnB NOR (33,67 %).
- 4) Endring i markedsverdi pluss utbytte mottatt i løpet av året, korrigert for emisjoner og tilbakekjøp av aksjer. Verdiutvikling offentliggjøres ikke for ikke-børsnoterte selskaper, bortsett fra Entra Eiendom AS.

- 5) Geometrisk gjennomsnitt er benyttet, som kan tolkes som gjennomsnittlig årlig avkastning for en investor som eier aksjen i hele perioden og reinvesterer eventuelle utbytter til 5 års statsobligasjon. For DnB NOR ASA er verdiutviklingen beregnet ut fra DnB Holdings utvikling og utbytter. For Telenor er beregnet gjennomsnittlig årlig avkastning siden børsnotering desember 2000. For Entra Eiendom siden 31.12.2001.
- 6) Verdiene i denne tabellen er bare DnB Holding ASA i 2002. Proforma markedsverdi for DnB NOR ASA ved utgangen 2002 var 44 869 millioner kroner.
- 7) Salgsproveny fra SND Invest AS inkluderer 2 kapitalnedsettelse, salgssummen og uttak av Venturefondet. Venturefondet eksisterte følgelig ikke i 2002.
- 8) Moxy Truck AS er konkurs.
- 9) Forvaltningen av SIVA SF er overført fra eierskapsavdelingen til avdelingen for nyskaping og forskning internt i Nærings- og handelsdepartementet.

SELSKAPENES ØKONOMISKE UTVIKLING

RESULTAT

Stort sett alle selskapene i porteføljen har forbedret sine resultater fra 2002 til 2003, men den største økningen har Telenor hatt som forbedret sitt resultat med ca. 9 milliarder. Resultatforbedringen til Telenor skyldes flere forhold. I tillegg til økt omsetning med 9 prosent, effektivisering av driften og store gevinster fra salg, hadde selskapet ifjor ekstraordinære store nedskrivninger. Det er også gledelig å observere at et lite selskap som Electronic Chart Centre for første gang siden oppstart i 1999 fikk overskudd. Dette

skyldes i stor grad reforhandlet avtale med Statens Kartverk. For SAS var 2003 et nytt år med underskudd, på 1,2 milliarder norske kroner. Grødegaard hadde et underskudd i 2003 på rundt 30 millioner. Dette skyldes i stor grad avsetninger til pensjonsforpliktelser. Også BaneTele, Cermaq, Argentum og Venturefondet gikk med underskudd i 2003. For Cermaq har året vært krevende som følge av lave laksepriser og store problemer for oppdrettsnæringen. Selskapet har likevel klart å redusere sitt underskudd fra 140 millioner i 2002 til 6 millioner kroner i 2003. De resterende selskapene

Konsernregnskapstall 2003 (Tall i NOK mill.)

Selskap ⁷⁾	Statens eierandel 31.12.2003	Netto omsetning ¹⁾	Driftsresultat	EBITDA ²⁾	EBIT ³⁾
Børsnoterte selskap					
DnB NOR ASA	31,4 %	22 091	7 014	9 881	NA
Kongsberg Gruppen ASA	50,0 %	6 651	291	583	297
Norsk Hydro ASA	43,8 %	171 782	23 948	39 167	25 394
SAS AB ⁸⁾	14,3 %	50 559	(1 943)	723	466
Telenor ASA	62,7 %	53 121	7 560	18 157	9 377
Ikke-børsnoterte selskap					
Argentum Fondsinvesteringer AS	50,0 %	-	(20)	(19)	120
BaneTele AS	100,0 %	547	22	104	25
Bjørnøen A/S	100,0 %	0	0	0	0
Cermag ASA	79,4 %	6 041	23	304	93
Eksportfinans ASA	15,0 %	498	352	338	NA
Electronic Chart Centre AS	100,0 %	11	1	2	1
Entra Eiendom AS	100,0 %	856	320	450	329
Grødegaard AS	51,8 %	274	(30)	(25)	(30)
Kings Bay AS	100,0 %	27	(2)	(2)	(1)
Nammo AS	45,0 %	1 529	125	417	138
Statkraft SF	100,0 %	11 193	6 264	7 611	7 852
Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S	99,9 %	945	69	134	100
Venturefondet AS	100,0 %	(16)	(19)	(19)	(18)

i porteføljen har gått med overskudd og de fleste har økt sine overskudd fra 2002.

EGENKAPITAL RENTABILITET

Som følge av økningen i resultatene i porteføljen gikk også rentabiliteten på egenkapital opp fra i underkant av 6 prosent i 2002 til nesten 12 prosent i 2003 for porteføljen som helhet. Egenkapital rentabilitet er definert som konsernets resultat etter minoritetsinteresser delt på konsernets egenkapital eksklusiv minoritetsinteresser ved utgangen av året. Den børsnoterte delen av porteføljen hadde i vektet snitt en egenkapital rentabilitet på i overkant av 12 prosent, mens de ikke børsnoterte selskapene hadde i vektet snitt en rentabilitet på rundt 8 prosent. Av de børsnoterte hadde både Telenor, Hydro og DnB NOR en rentabilitet på rundt 12-13 prosent i 2003. Også Kongsberg Gruppen hadde positiv rentabilitet, mens både Raufoss og SAS hadde negativ rentabilitet. I den ikke-børsnoterte delen av porteføljen hadde Store Norske Spitsbergen Kulkompani, Nammo, Statkraft og Eksportfinans rundt eller over 10 prosent rentabilitet på egenkapitalen i 2003. For de resterende selskapene var rentabiliteten på rundt 0 prosent eller negativ.

Hvis vi bruker et litt lengre tidsperspektiv og vurderer selskaperes rentabilitet de siste 5 årene, har store deler av porteføljen i gjennomsnitt hatt en positiv rentabilitet. Spesielt DnB, Hydro og Eksportfinans har vært gjennom 5 gode år med gjennomsnittlig rentabilitet på over 10 prosent. Også

selskaper som Statkraft, Nammo og Telenor har hatt en årlig rentabilitet over tid på mellom 6 og 8 prosent. For selskaper som BaneTele, Electronic Chart Centre og Grødegaard har de siste årene vært krevende med store underskudd.

DRIFTSINNTEKTER

Samlet økte driftsinntektene med 6 prosent fra 2002 til 2003. Dette skyldes hovedsaklig økte inntekter som følge av fusjonen DnB NOR, økte inntekter i Telenor, Hydro, Statkraft, Entra og Nammo. Samtidig har inntektene falt i Kongsberg Gruppen og Cermaq.

EBITDA

Driftsresultat før finansposter og korrigert for avskrivninger (EBITDA), er et av mange måleparametre selskapene benytter for å rapportere om sin økonomiske tilstand. EBITDA uttrykker selskapets evne til å dekke sine kontantbaserte driftskostnader. Telenor, Hydro, DnB NOR og Statkraft har hatt en betydelig positiv utvikling i EBITDA, men det er også verdt å merke seg at EBITDA har økt fra 142 til 417 i Nammo og fra 296 til 450 i Entra Eiendom. Bortsett fra Grødegaard og spesielt Venturefondet hadde alle selskapene positiv EBITDA.

EBIT

Driftsresultat inkludert finansinntekter og inntekter fra tilknyttede selskaper (EBIT), forteller noe om selskapets midler til å forrente gjelden og egenkapitalen i selskapet.

Konsernregnskapstall 2003 fort.

Selskap ⁷⁾	Resultat etter skatt og minoritetsinteresser	Majoritets int. Bokført egenkapital ⁴⁾	Sysselsatt kapital ⁵⁾	Samlet balanse volum ⁶⁾	Netto kontantstrøm fra drift
Børsnoterte selskap					
DnB NOR ASA	5 378	42 115	NA	705 677	(18 350)
Kongsberg Gruppen ASA	126	1 830	3 698	6 008	83
Norsk Hydro ASA	10 397	83 676	136 002	215 488	24 578
SAS AB ⁸⁾	(1 239)	12 155	38 590	56 710	(1 216)
Telenor ASA	4 560	37 237	68 290	86 110	13 676
Ikke-børsnoterte selskap					
Argentum Fondsinvesteringer AS	84	2 486	2 508	2 683	80
BaneTele AS	(26)	79	618	821	57
Bjørnøen A/S	0	4	4	4	NA
Cermaq ASA	(6)	2 437	4 124	5 044	764
Eksportfinans ASA	251	2 542	NA	103 339	737
Electronic Chart Centre AS	1	10	10	12	NA
Entra Eiendom AS	18	1 274	7 523	8 127	163
Grødegaard AS	(30)	8	20	55	(15)
Kings Bay AS	0	2	5	16	6
Nammo AS	95	529	703	1 140	251
Statkraft SF	2 742	31 300	81 310	88 277	8 160
Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S	65	292	789	906	45
Venturefondet AS	(17)	108	108	109	-

Det har vært en generell økning i EBIT for alle selskapene i porteføljen, men størst økning har Telenor hatt. Bortsett fra Grødegaard og Venturefondet har alle selskapene i porteføljen i år en positiv EBIT.

BALANSE

DnB NORs balanse nesten doblet seg som følge av kjøp av Nordlandsbanken og fusjonen med Gjensidige NOR. DnB Holding økte i tillegg utlånsvolumet. Også Eksportfinans har økt sitt balansevolum betydelig i løpet av 2003. Det skyldes i stor grad økt utlån til kommunesektoren. Entra Eiendoms samlede balanse har økt med nesten 25 prosent i løpet av 2003. Det skyldes betydelige kjøp av eiendommer. Også Hydro, Kongsberg Gruppen og Nammo har hatt økning i totalbalansen. På den annen side har Telenor og Cermaq

reduisert sin balanse noe gjennom 2003. Det skyldes salg av virksomheter for begge selskapene og reduserte omløpsmidler for Cermaq.

BOKFØRT EGENKAPITAL

Den bokførte egenkapital i selskapene i porteføljen økte med 10 prosent fra 2002 til 218 milliarder i 2003. Statens andel av den bokførte egenkapitalen utgjorde ved utgangen av året således 113 milliarder kroner.

Regnskap - nøkkeltall 2003

Selskap	Statens eierandel (pst.)	Resultat etter skatt og minoritetsinteresser	Utbytteandel ⁹⁾	Årlig gjennomsnittlig utbytteandel siste 5 år ¹²⁾	Egenkapitalrentabilitet ¹⁰⁾	Gjennomsnittlig EK-rentabilitet siste 5 år ¹²⁾	Egenkapitalandel ¹¹⁾
Børsnoterte selskap							
DnB NOR ASA ¹³⁾	31,4 %	5 378	54 %	57 %	13 %	14 %	6,8 %
Kongsberg Gruppen ASA	50,0 %	126	31 %	18 %	7 %	8 %	30 %
Norsk Hydro ASA	43,8 %	10 397	27 %	33 %	12 %	12 %	39 %
SAS AB ⁸⁾	14,3 %	(1 239)	0 %	16 %	-10 %	1 %	21 %
Telenor ASA	62,7 %	4 560	39 %	44 %	12 %	6 %	43 %
Sum alle børsnoterte selskap		19 222			12 %		
Ikke - børsnoterte selskap							
Argentum Fondsinvesteringer AS	50,0 %	84	160 %	80 %	3 %	4 %	93 %
BaneTele AS	100,0 %	(26)	0 %	0 %	-33 %	-62 %	10 %
Bjørnøen A/S	100,0 %	0	0 %	0 %	1 %	5 %	100 %
Cermaq ASA	79,4 %	(6)	0 %	0 %	0 %	2 %	48 %
Eksportfinans ASA	15,0 %	251	80 %	56 %	10 %	10 %	13,4 %
Electronic Chart Centre AS	100,0 %	1	0 %	0 %	6 %	-66 %	84 %
Entra Eiendom AS	100,0 %	18	1359 %	480 %	1 %	2 %	16 %
Grødegaard AS	51,8 %	(30)	0 %	25 %	-351 %	-126 %	16 %
Kings Bay AS	100,0 %	0	0 %	0 %	2 %	-4 %	14 %
Nammo AS	45,0 %	95	21 %	4 %	18 %	7 %	46 %
Statkraft SF	100,0 %	2 742	95 %	83 %	9 %	8 %	35 %
Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S	99,9 %	65	12 %	4 %	22 %	-18 %	32 %
Venturefondet AS	100,0 %	(17)	0 %	0 %	-15 %	-15 %	99 %
Sum ikke børsnoterte selskap		3 176			8 %		
SUM		22 399			10 %		

- 1) Salgsinntekter, driftsinntekter, omsetning eller tilsvarende regnskapspost.
- 2) EBITDA – Driftsresultat tillagt avskrivninger.
- 3) EBIT – Driftsresultat tillagt renteinntekter og andre finansinntekter, men før finanskostnader. Ikke relevant for finansinstitusjoner.
- 4) Bokført egenkapital – sum bokført fri og bunden egenkapital eksklusiv minoritetsinteresser.
- 5) Sysselsatt kapital – samlet balanse korrigeret for kortsiktig rentefri gjeld og utsatt skatt. Denne definisjonen kan skille seg litt fra enkelte selskapers definisjoner, og følgelig kan tallene for enkelte selskapet for sysselsatt kapital avvike fra tallene i tabellen. Ikke relevant for finansinstitusjoner.
- 6) Samlet balansevolum – Sum egenkapital og gjeld.
- 7) Tallene i tabellene er konserntall.

- 8) Det er benyttet NOK/SEK gjennomsnitt kurs på 1,14 og NOK/SEK utgående kurs på 1,08. For beregninger lengre tilbake i tid er samme valutakurser som SAS oppgir i sine årsrapporter benyttet.
- 9) Utbytteandel – Avsatt utbytte som andel av årets resultat for konsern.
- 10) Egenkapitalrentabilitet – Resultat etter skatt og minoritetsinteresser som prosent av bokført egenkapital eks. minoritetsint.
- 11) Egenkapitalandel – bokført egenkapital i forhold til samlet balansevolum. For finansinstitusjoner er kjernekapitaldekning oppgitt.
- 12) Årlige gjennomsnittlige verdier de siste 5 årene for alle selskaper som har eksistert siden 1999, ellers fra etablering.
- 13) Historiske regnskapstall er proforma for det nye konsernet DnB NOR ASA.

ANDRE FORHOLD

Rapportering på ikke-finansielle nøkkeltall har i løpet av de siste årene fått et økt fokus. Det blir nå fra selskapenes side lagt større vekt på verdier som forholdet til samfunnet, menneskene som jobber i selskapet og forholdet til det ytre miljøet ved rapportering til markedet. Dette er en trend som både gjenspeiles i de lovmessige kravene til rapportering, og i selskapenes økte fokus på god eierstyring og selskapsledelse, etikk og samfunnsansvar.

Det er nå vanlig for selskaper å rapportere på slike nøkkeltall i årsrapportene. Selskaper legger i dag ned mye ressurser i slik rapportering, og for eksempel Norsk Hydro har nå for femte gang kvalifisert seg for bærekraftindeksen til Dow Jones (Dow Jones sustainability index), og for tredje gang for FTSE4Good indeksen. Begge er børsindekser for selskaper som er velrenommerte innenfor arbeid med miljø.

Tabellen på neste side oppsummerer en rekke ikke-finansielle størrelser som også er gjenstand for særskilt oppfølging i departementets rapportering. Dette er i stor grad størrelser eier kan utøve innflytelse over og som departementet har fokusert på.

Det har også gjennom 2003 vært et sterkt fokus på at styresammensetningen i norske aksjeselskaper skal reflektere mangfoldet til samfunnet. Økt mangfold vil føre til økt verdiskapning. I de fleste selskaper velger de ansatte en eller flere representanter. Dette medfører at aksjonærene kun har innflytelse på sammensetningen av de aksjonærvalgte medlemmene. Det er av den grunn i tabellen skilt mellom aksjonærvalgte styremedlemmer, og styremedlemmer valgt av ansatte. Det er et mål å oppnå 40 prosent kvinneandel i gjennomsnittsnitt i de selskapene der staten er eier. Representasjon av begge kjønn i styrene i statsaksjeselskap er regulert i § 2–6 i aksjeloven. For statsforetak gjelder tilsvarende. Når det gjelder de aksjonærvalgte

medlemmene har 13 av 19 selskaper over 1/3 eller flere kvinner i styret, og 11 av dem har over 40 prosent. Styret i Entra Eiendom har kvinneflertall blant de aksjonærvalgte medlemmene. 3 selskaper har lik representasjon av begge kjønn. Nammo, Eksportfinans og Electronic Chart Centre har hatt en økning kvinneandelen, mens DnB NOR og Grødegaard har fått redusert sin andel. Det siste som følge av de transaksjoner selskapene har vært igjennom.

Antall ansatte		
Selskap	Antall ansatte ¹⁾	
Børsnoterte selskap	2003	2002
DnB NOR ASA ⁷⁾	11 678	11 971
Kongsberg Gruppen ASA	4 176	4 208
Norsk Hydro ASA	42 911	49 662
SAS AB	34 544	35 506
Telenor ASA	21 750	23 000
Sum alle børsnoterte selskap	115 059	124 347
Ikke-børsnoterte selskap		
Argentum Fondsinvesteringer AS	10	8
BaneTele AS	147	175
Bjørnøen AS	-	-
Cermaq ASA	2 251	2 612
Eksportfinans ASA	90	92
Electronic Chart Centre AS	13	14
Entra Eiendom AS	130	96
Grødegaard AS	600	700
Kings Bay AS	21	19
Nammo AS	1 243	1 297
Statkraft SF	1 968	2 370
Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS	232	225
Venturefondet AS	-	NA
Sum ikke-børsnoterte selskap	6 705	7 608
SUM	121 764	131 955

Revisors honorar har også vært gjenstand for et betydelig fokus, noe som også er tatt opp i en egen artikkel i denne eierberetningen. Honorarer som her er rapportert på er honorarer til den ansvarlige revisor som avgir erklæring i forbindelse med årsrapporten. Revisjonshonorar inkluderer honorar for revisjon og revisjonsrelatert arbeid, mens øvrig honorar inkluderer honorar for skatterådgivning og annen rådgivning. Noen større selskaper som Norsk Hydro bruker flere revisorer på deloppdrag, honorarer for disse er trukket ut av oppstillingen. Hovedformålet med å følge utviklingen i honorarer til revisor er å vurdere revisors uavhengighet i forhold til rapporteringen. Hvis en dominerende del av revisors honorar kommer fra andre forhold enn selve revisjonen, vil det kunne stilles spørsmålsteget ved denne uavhengigheten. Det vil være situasjoner hvor selskapet må bruke revisor til andre saker enn ren revisjon, for eksempel i forbindelse med transaksjoner. Dette vil medføre at årlige variasjoner kan være akseptable. I Statkraft ble det reist spørsmål om revisors uavhengighet og selskapet har skiftet ekstern revisor for regnskapsåret 2004, vedtatt av departementet på foretaksmøte. Selskapene har totalt 121 764 antall ansatte i inn og utland. Dette er en reduksjon på 8 prosent fra året før.

Selskapene er pliktige etter regnskapsloven til å oppgi administrerende direktørs totale godtgjørelse i sine årsrap-

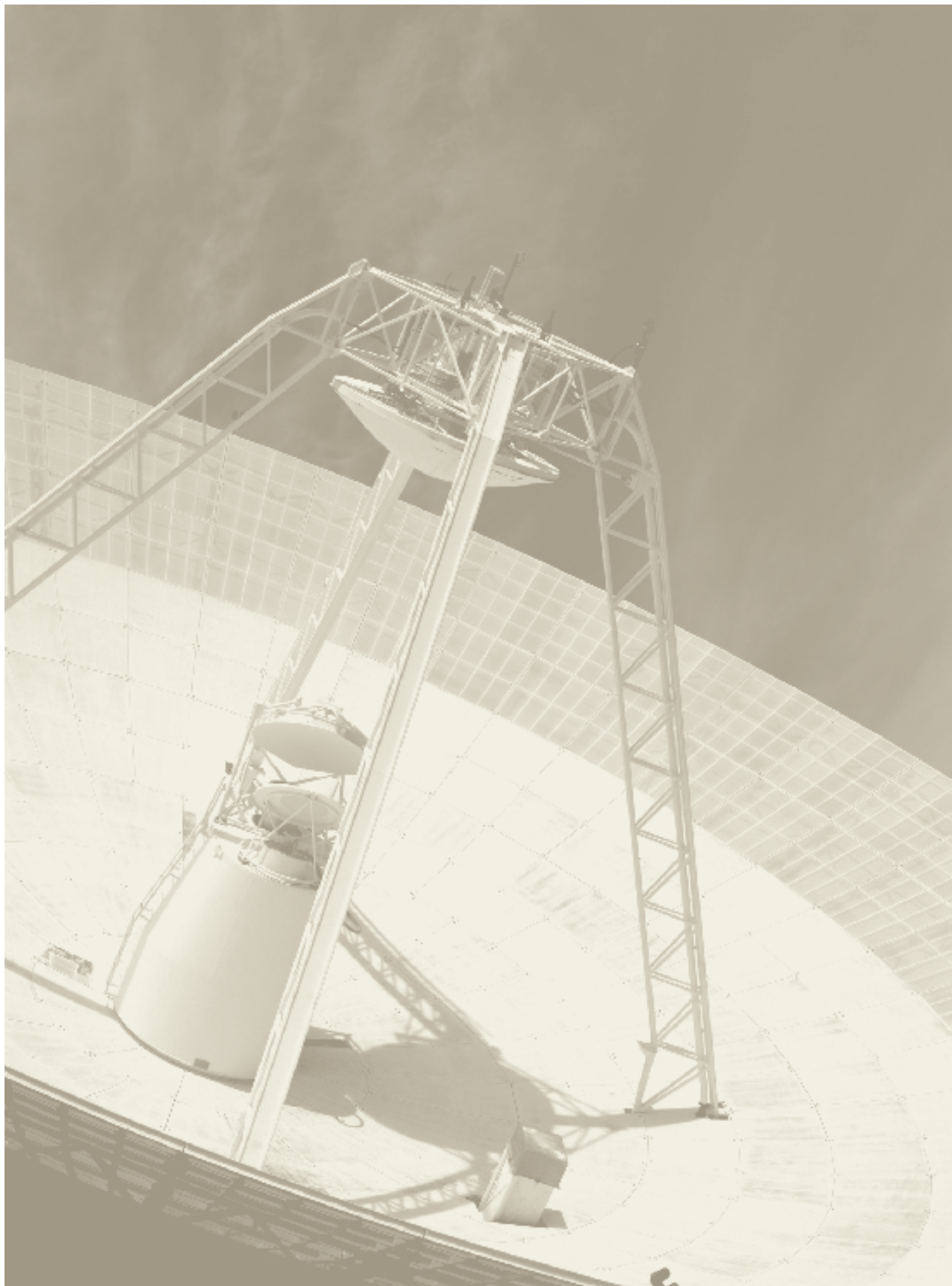
porter. Administrerende direktørs totale godtgjørelse inkluderer bonuser, betalte pensjonspremier, andre trekkpliktige ytelser samt styrehonorarer i heleide datterselskaper. Lønnsutviklingen i heleide statlig eide selskaper skal være konkurransedyktig, men ikke lønnsledende. I vedlegg 1 til St.prp. nr. 1 (2003–2004) for Nærings- og handelsdepartementet beskrives de veiledende retningslinjer for ansetelsesforhold for ledere i heleide statlige foretak.

Når det gjelder styrehonorarer oppgis dette i tabellen som en totalsum for hele styret. På bakgrunn av avtalen mellom regjering og partene i arbeidslivet om en moderat linje når det gjelder lederlønnsutviklingen la departementet til grunn at styrehonorarer skulle forbli uendret mellom 2002 og 2003. Departementets grunnleggende holdning er at selskapenes styrer skal honoreres på en forsvarlig måte, og i forhold til ansvaret som følger av styrevervet.

Andre forhold									
1 000 NOK	Total godtgjørelse adm. direktør ²⁾	Revisorhonorar - konsern ³⁾	Andre honorar til revisor - konsern ³⁾	Styrehonorarer ⁴⁾	Andel kvinner i styrene totalt ⁵⁾		Andel aksjonærvalgte kvinner ⁶⁾		
	2003	2003	2003	2003	2003	2002	2003	2002	
Børsnoterte selskap									
DnB NOR ASA ⁷⁾	3 989	15 065	1 888	2 111	25 %	30 %	25 %	43 %	
Kongsberg Gruppen ASA	3 331	7 439	1 823	956	25 %	29 %	40 %	40 %	
Norsk Hydro ASA	4 493	63 735	14 160	2 557	33 %	33 %	50 %	50 %	
SAS AB	8 391	12 031	7 404	3 064	33 %	33 %	33 %	33 %	
Telenor ASA	4 996	41 600	7 300	1 631	40 %	40 %	43 %	43 %	
Ikke-børsnoterte selskap									
Argentum Fondsinvesteringer AS	2 184	174	44	488	40 %	40 %	40 %	40 %	
BaneTele AS	1204	599	517	579	43 %	33 %	40 %	40 %	
Bjørnøen A/S	0	15	0	41	40 %	40 %	40 %	40 %	
Cermaq ASA	1 629	2 926	1 772	940	25 %	25 %	40 %	40 %	
Eksporfinans ASA	2 369	716	2 257	1025	29 %	17 %	29 %	17 %	
Electronic Chart Centre AS	743	51	0	250	50 %	33 %	50 %	33 %	
Entra Eiendom AS	1 888	960	1 720	370	38 %	43 %	60 %	60 %	
Grødegaard AS	831	215	150	291	43 %	50 %	25 %	40 %	
Kings Bay AS	808	241	0	221	40 %	40 %	40 %	40 %	
Nammo AS	2 761	1 231	272	608	14 %	0 %	20 %	0 %	
Statkraft SF	4 321	4 022	3 639	1178	44 %	44 %	50 %	50 %	
Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S	1 664	428	294	555	38 %	38 %	40 %	40 %	
Venturefondet AS	0	25	0	0	0 %	NA	0 %	NA	

- 1) Antall ansatte måles for enkelte selskaper som antall årsverk og i andre som gjennomsnittlig antall ansatte. Tallene kan variere mellom årsverk og antall ansatte mellom selskapene, men er konsistente for hvert selskap over tid.
- 2) Totale godtgjørelser er lønn, resultatlønn/bonus, betalt pensjonspremie, andre trekkpliktige ytelser og styrehonorar datterselskaper.
- 3) Honorarer til hovedrevisor.
- 4) Utbetalinger til styrets medlemmer for deres arbeid som styremedlemmer, som rapportert i selskapenes årsrapporter.

- 5) Antall kvinner målt som andel av samlet antall styremedlemmer.
- 6) Antall kvinner målt som andel av aksjonærvalgte styremedlemmer.
- 7) Styrehonorar og kvinner i styret 2002 er for DnB Holding ASA.

OMTALE AV SELSKAPENE

OMTALE AV SELSKAPENE

Her gis en kort oversikt over alle selskaper hvor statens eierandeler har vært forvaltet av Nærings- og handelsdepartementet i regnskapsåret 2003. Formålet er å gi en kort oppsummering av virksomheten samt opplyse om kontaktinformasjon som kilde til mer informasjon om selskapene. Det er valgt et skjæringspunkt 31. desember 2003 for all informasjon som omhandler styremedlemmer og revisor. Det har sammenheng med at alle formelle opplysninger i denne beretningen er basert på avlagte regnskap for regnskapsåret 2003. Som følge av vedtak på generalforsamlingene i 2004 kan styresammensetningen og ansvarlig revisor være endret i forhold til opplysningene her.

Selskaper som ikke lengre forvaltes av departementets eierskapsavdeling, er kort beskrevet i egen del. For disse

selskapene opplyses det ikke om styre, leder og revisor. Denne informasjonen kan fåes ved henvendelse til det enkelte selskap.

ARGENTUM FONDSINVESTINGER AS

Argentum Fondsinvesteringer as er et statlig eiet forvalterselskap som investerer sammen med private investorer innen sektoren for aktiv eierkapital og venturekapital. Investeringene gjøres kun i investeringsfond og investeringsselskaper, ikke i enkeltprosjekter. Formålet med Argentum er å bidra til å styrke konkurranseevnen og verdiskapningen i norsk næringsliv gjennom å bedre tilgangen til risikovillig kapital for det nyskapende og forskningsbaserte næringslivet. Selskapet skal drives på forretningsmessige vilkår og opptre som en kommersiell investor.

Argentum har hovedkontor i Bergen samt et avdelingskontor i Oslo og har 8 fast ansatte.

STYRELEDER
Tormod Hermansen

STYREMEDLEMMER
Widar Salbuvik, Knut J. Borch, Ada Kjeseth og Kari Johnsen

DAGLIG LEDER
Jørgen Kjærnes

REVISOR
Ernst & Young AS

KONTAKTINFORMASJON
Postboks 3964 Dreggen, 5835 Bergen, Telefon +47 55 54 70 00

www.argentum.no

BANETELE AS

BaneTele ble etablert som eget selskapet i 2001. Selskapets virksomhet er direkte eller indirekte å etablere og drive infrastruktur for transport av teletjenester (fast og trådløst), levering av teletjenester og naturlig tilhørende virksomhet. Fundamentet for selskapets virksomhet er det fiberoptiske nettet som i hovedsak følger jernbanenettet og energiselskapene sin infrastruktur i Norge. BaneTele delvis leier og delvis eier et fiberoptisk nett som er 12 500 km langt, som strekker seg fra Farsund i sør til Tromsø i nord. BaneTele leverer tjenester til bedriftsmarkedet i Norge innenfor områdene internett, overføringskapasitet, IP-telefoni og datacom. BaneTele har 136 fast ansatte.

Den 20. desember 2002 ble Jernbaneverkets aksjer i BaneTele AS tatt over av Nærings- og handelsdepartementet. Staten eier 100 prosent av aksjene i selskapet.

BaneTele

STYRELEDER

Bjørn Kristiansen

STYREMEDLEMMER

Geir Drangslund, Ida Helliessen, Kjell G. Knutsen, Sigrun Sagedahl og Kenneth Bolsøy

DAGLIG LEDER

Matthias Peter

REVISOR

Kjelstrup & Wiggen AS

KONTAKTINFORMASJON

Jernbanetorget 1, Postboks 1162 Sentrum, 0107 Oslo, Telefon +47 21 00 00 00

www.banetele.no

BJØRNØEN A/S

Bjørnøen A/S eier all grunn og noen kulturhistoriske bygninger på Bjørnøya, og selskapets formål er å ivareta drift og utnyttelse av selskapets eiendommer. I/S Bjørnøen Kullkompani ble stiftet i Stavanger høsten 1915, mens Bjørnøen A/S ble stiftet 3. juni 1918. Selskapet ble overtatt av den norske stat i 1932. Selskapet har siden 1967 vært administrativt underlagt Kings Bay, som leverer forvaltningstjenester til selskapet. Selskapet har ingen ansatte.

Bjørnøen A/S leier ut grunn til værvarslingstjenesten, Avinor og Telenor kystradio. Det foregår noe forskningsaktivitet på øya. Bjørnøya naturreservat ble opprettet 16. august 2002. Fredningen omfatter hele øya med unntak av et mindre landareal. Staten eier 100 prosent av aksjene.

B

STYRELEDER

Knut Ore

STYREMEDLEMMER

Ann-Kristin Olsen, Roald G. Bergsaker, Olav Isachsen, Kirsten Broch Mathiesen og Tor Marschhäuser.

DAGLIG LEDER

Oddvar Midtkandal

REVISOR

Ishavsbyen Revisjon

KONTAKTINFORMASJON

9173 Ny-Ålesund, Telefon +47 79 02 72 00

www.kingsbay.no

CERMAQ ASA

Selskapets formål er å drive fiskeforproduksjon, fiskeoppdrett og annen havbruksvirksomhet og annen virksomhet som står i naturlig sammenheng med dette. Selskapet har en aktiv rolle knyttet til forskning og utvikling i marin sektor. Cermaq, opprinnelig Statkorn Holding, ble i 1999 delprivatisert, og i 2000 ble havbruk definert som satsingsområde. Selskapet er nå ledende i verden på produksjon og salg av fiskefor til rødfisk. Selskapet er det femte største havbrukskonsernet i verden og hadde 2251 ansatte ved utgangen av 2003. Staten eier 79,38 % av aksjene i morselskapet Cermaq ASA. Styret i selskapet har vedtatt å arbeide mot en børsintroduksjon av selskapet.

cermaq

STYRELEDER

Sigbjørn Johnsen

STYREMEDLEMMER

Bjørn Ven, Stein H. Annexstad, Kjell Frøyslid, Wenche Kjølås, Jan Helge Førde, Jim-Egil Hansen og Karl Tore Mæland.

DAGLIG LEDER

Geir Isaksen

REVISOR

Ernst & Young AS

KONTAKTINFORMASJON

Postboks 144 Sentrum, 0102 Oslo, Grev Wedels plass 5, Telefon +47 22 31 75 80

www.cermaq.com

DNB NOR ASA

DnB NOR ASA er Norges største finanskonsern og er resultat av at DnB Holding ASA og Gjensidige NOR ASA fusjonerte 4. desember 2003. DnB NOR ASA har som mål å være det ledende finanskonsern i Norge og blant de ledende finanskonsernene i Norden. Konsernet består av en rekke forretningsområder innen finansieringsvirksomhet, som bankvirksomhet (DnB NOR Bank, Postbanken, Nordlandsbanken), forsikring (Vital Forsikring), og har videre virksomhet innen andre forretningsområder (DnB NOR Markets, DnB NOR Kapitalforvaltning, DnB Eiendomsmegling m.fl). Konsernet har over 11.000 ansatte i Norge og utlandet. Selskapet hadde ved utgangen av 2003 en markedsverdi på 58,1 milliarder kroner.

Forvaltningen av selskapet ble overført til Nærings- og handelsdepartementet 30. mars 2004.

DnB NOR

STYRELEDER

Olav Hytta

STYREMEDLEMMER

Jannik Lindbæk, Bjørn Sund, Helge Leiro Baastad, Per Terje Vold, Berit Kjøll, Bent Pedersen, Anne Catrine Tanum, Sverre Finstad, Per Hoffmann, Jørn O. Kvilhaug og Ingrid Skjeldrum.

DAGLIG LEDER

Svein Aaser

REVISOR

PricewaterhouseCoopers DA

KONTAKTINFORMASJON

Stranden 21, N-0021 Oslo, Telefon +47 22 48 10 50

www.dnbnor.com

EKSPORTFINANS ASA

Eksportfinans ASA har som formål å drive finansieringsvirksomhet for eksportnæringene, og gjennom datterselskapet Kommunekreditt AS til kommuner og fylkeskommuner. Eksportfinans forvalter også eksportkredittordninger på oppdrag fra staten. Selskapet ble etablert i 1962. Selskapet benytter sin gode kredittverdighet til å hente gunstige innlån i de internasjonale kapitalmarkedene, og tilbyr dette videre til norsk eksportnæring og deres kunder, samt til kommuner og fylkeskommuner, i form av konkurransedyktig finansiering til markedsvilkår. I 1999 fikk Eksportfinans konsesjon fra norske myndigheter til å kjøpe selskapet Kommunekreditt, som nå inngår som en del av konsernet Eksportfinans ASA. Staten eier 15 prosent av Eksportfinans ASA.

EKSPORTFINANS

STYRELEDER

Erik Borgen

STYREMEDLEMMER

Baard Syrrist, Thomas Borgen, Cato A. Holmsen, Anders Lægred, Åse Aulie Michelet, Gunvor Ulstein og Tor F. Johansen

DAGLIG LEDER

Tor F. Johansen

REVISOR

PricewaterhouseCoopers DA

KONTAKTINFORMASJON

Dronning Maudsgt. 15, Postboks 1601 Vika, 0119 Oslo, Telefon +47 22 01 22 01

www.eksportfinans.no

ELECTRONIC CHART CENTRE AS

Electronic Chart Centre (ECC)s oppgave er å bygge opp og drive autorisert elektronisk sjøkarttjeneste for internasjonal maritim industri, herunder samarbeide med, delta i eller opprette annen virksomhet som har naturlig sammenheng med dette. Virksomheten driver i samarbeid med Statens Kartverk Sjø (SKSK), og omfatter per i dag forvaltning av autoriserte sjøkartdata for navigasjon fra 9 europeiske sjøkartverk. I tillegg leveres tilsvarende data fra Russland og Singapore i henhold til egne avtaler. Det mellomstatlige samarbeidet er organisert og ledet av SKSK, mens ECC har ansvar for daglig operasjon av landenes felles elektroniske sjøkarttjeneste. ECC har 13 ansatte og selskapet er heleid av staten.

STYRELEDER

Knut Ole Flåthen

STYREMEDLEMMER

Peter Jacob Tronslin og Siri Norset Christiansen

DAGLIG LEDER

Asbjørn Kyrkjeide.

REVISOR

KPMG AS

KONTAKTINFORMASJON

Electronic Chart Centre AS, Lervigsveien 32, Postboks 60, 4001 Stavanger, Telefon +47 51 93 95 00

www.ecc.as

ENTRA EIENDOM AS

Selskapet ble etablert i 2000 i forbindelse med gjennomføringen av ny strategi for Statsbygg, ved at bygg der det eksisterer et vel-fungerende marked ble overført fra Statsbygg til Entra Eiendom AS. Entra driver utvikling, utleie, forvaltning, drift, kjøp og salg av fast eiendom. Selskapet kan også eie aksjer eller andeler i og delta i andre selskaper som driver virksomhet som nevnt foran. Hovedformålet er å dekke statens behov for lokaler i leiemarkedet. Selskapet har 130 ansatte og skal ivareta statens konkurranseutsatte eiendomsmasse samt dekke det statlige behov for lokaler.

Selskapet har hovedfokus på eiendommer med sentral beliggenhet, og opererer i konkurranse med private aktører på forretningsmessige vilkår. Selskapets forvaltningsareal (BTA) var ved utgangen av 2003 881 853 kvm hvorav 126 333 kvm er under utvikling.

STYRELEDER
Steinar Stokke

STYREMEDLEMMER
Hanne Berg, Knut Grøholt, Gerd Kjellaug Berge, Trine Buttingsrud Mathisen, Nils Arne Gundersen og Bjørnar Sletten

DAGLIG LEDER
Erik Løfsnes

REVISOR
PricewaterhouseCoopers DA

KONTAKTINFORMASJON
Biskop Gunnerus' gate 14, Postboks 3, 0051 Oslo, Telefon +47 21 60 51 00

www.entraeiendom.no

GRØDEGAARD AS

Grødegaard AS har sin opprinnelse i Statens kantiner. Statens kantiner ble 17. januar 2001 omdannet fra statsforetak til aksjeselskap og skiftet navn til Grødegaard AS. Selskapet har som formål å drive kantiner, bevertningssteder og hoteller og alt som står i naturlig sammenheng med dette. Selskapet er en av de ledende aktørene i det norske måltidsmarkedet.

Våren 2003 ble det inngått avtale med ISS Norge AS som gjennom en rettet emisjon på 24 millioner kroner fikk en eierandel på 48 % i selskapet. Staten eide ved utgangen av 2003 52 % av aksjene i selskapet. Det er 600 ansatte i Grødegaard.

GRØDEGAARD

STYRELEDER
Per Helge Nilsen

STYREMEDLEMMER
Bjarne Tarjei Haugen, Gunnar Kjell Bjørkavåg, Elisabeth Heien Berg, Svein Ernst Gerhardsen, May Gunn Kristansen og Bjørg Helene Mathisen.

DAGLIG LEDER
John-Ole Soløy

REVISOR
Ernst & Young AS

KONTAKTINFORMASJON
Schweigaardsgate 34 e, 0191 Oslo, Telefon +47 22 03 47 00

www.grodegaard.no

KONGSBERG GRUPPEN ASA

Kongsberg Gruppen er et selskap med formål å drive med teknologisk og industriell virksomhet innen maritim sektor, forsvar og tilknyttede områder. Virksomheten består av de to hovedforretningsområdene Kongsberg Maritime og Kongsberg Defence & Aerospace. Felles for begge hovedforretningsområdene er gjennomgående kjernekompetanse innen signalbehandling, kybernetikk, systemintegrasjon og programvare.

Kongsberg Gruppen er et internasjonalt teknologikonsern med hovedkontor i Norge, med mer enn 4000 ansatte i over 20 land. Selskapet ble børsnotert i forbindelse med restrukturering av Kongsberg Våpenfabrikk i 1993. Staten har en eierandel på 50 prosent.

KONGSBERG

STYRELEDER
Christian Brinch

STYREMEDLEMMER
Benedicte Berg-Schilbred, Torolf Rein, Siri Hatlen, Nils Petter Wright, Roar Martiniusen, Jan Erik Hagen og Roy Harald Hove.

DAGLIG LEDER
Jan Erik Korssjøen

REVISOR
Ernst & Young AS

KONTAKTINFORMASJON
Postboks 1000, 3601 Kongsberg, Telefon +47 32 28 82 00

www.kongsberg.com

KINGS BAY AS

Kings Bay eier grunnen og det meste av bygningene i Ny-Ålesund på Svalbard, og selskapet har ansvar for infrastrukturen på stedet. Selskapets virksomhet har som mål å yte tjenester til og fremme forskning og vitenskaplig virksomhet. Kings Bay Kull Company AS ble stiftet i Ålesund 1916 og i 1933 overtok staten alle aksjene. Høsten 1963 ble det vedtatt å legge ned gruvedriften i Kings Bay som et resultat av den store eksplosjonsulykken i gruva året før. I 1998 skiftet selskapet navn til Kings Bay AS.

I løpet av de 10 siste årene har Kings Bay utviklet seg til et senter for arktisk forskning og Kings Bay har vært preget av store utbygninger. Selskapet har også ansvaret for å administrere Bjørnøen A/S. Totalt utfører selskapet ca. 28 årsverk på Svalbard. Selskapet er heleid av staten.

STYRELEDER
Knut Ore

STYREMEDLEMMER
Styremedlemmer: Ann Kristin Olsen, Roald G. Bergsaker, Olav Isachsen og Kirsten Broch Mathiesen.

DAGLIG LEDER
Oddvar Midtkandal

REVISOR
Ishavsbyen Revisjon

KONTAKTINFORMASJON
9173 Ny-Ålesund, Telefon +47 79 02 72 00

www.kingsbay.no

NAMMO AS

Nammo AS er et ammunisjonselskap og har som formål å drive utvikling, produksjon og markedsføring av ikkestyrte ammunisjonsprodukter. Nammo er organisert i fem forretningsområder, henholdsvis Finkaliberdivisjonen, Mellomkaliberdivisjonen, Grovkaliberdivisjonen, Rakettmotordivisjonen og Demilidivisionen. Nammo er et nordisk konsern.

Staten ved Nærings- og handelsdepartementet eier 45 prosent av aksjene i Nammo AS. SAAB Nordic Holding AB og Patria Industries Oyj (som igjen er 73,2 prosent eid av den finske staten) eier 27,7 prosent hver. Selskapet hadde i 2003 i snitt 1265 ansatte (1243 årsverk).

STYRELEDER
Karl Glad

STYREMEDLEMMER
Jorma Wiitakorpi, Ingemar Andersson, Arne Solli, Karin Furevik, Einar Linnerud, og Ricky Kinell.

DAGLIG LEDER
Edgar Fosshem

REVISOR
KPMG AS

KONTAKTINFORMASJON
Postboks 142, 2831 Raufoss, Telefon +47 61 15 22 42

www.nammo.com

NORSK HYDRO ASA

Hydro er et ledende energi- og aluminiumselskap med virksomhet i mer enn 40 land. Selskapet er en stor produsent av olje og gass til havs og har hatt en ledende rolle i utviklingen av norsk petroleumsindustri siden starten for 40 år siden. Hydro er verdens tredje største integrerte leverandør av aluminium, produktene omfatter bil-, emballasje- og byggeindustrien. Selskapet er også en sentral aktør i utvikling av fornybar energi. Hydro Agri som var Hydros gjødselvirksomhet er besluttet videreført i eget selskap, Yara International ASA, som er fisjonert ut av Hydro.

Hydro hadde 42.911 ansatte ved utgangen av 2003. Staten ved Nærings- og handelsdepartementet eier 43,82 prosent av selskapet.

STYRELEDER
Egil Myklebust

STYREMEDLEMMER
Borger A. Lenth, Elisabeth Grieg, Håkan Mogren, Ingvild Myhre, Geir Nilsen, Anne Cathrine Høeg Rasmussen, Odd Semstrøm og Steinar Skarstein.

GENERALDIREKTØR
Eivind Reiten

REVISOR
Deloitte Statsautoriserte Revisorer AS

KONTAKTINFORMASJON
Norsk Hydro ASA, N-0240 Oslo, Telefon +47 22 53 81 00

www.hydro.com

RAUFOSS ASA

Selskapet ble etablert i 1896 med produksjon av forsvarsmateriell. Etter vel 100 års drift overlot Raufoss sitt opprinnelige forretningsområde til Nammo AS.

Raufoss-konsernet har i lengre tid vært i en vanskelig finansiell og økonomisk situasjon. Det ble i januar 2004 besluttet å avvikle selskapet senest med virkning fra 1. juli 2004 etter at de ulike aktiva er realisert. Staten ved Nærings- og handelsdepartementet erkjenner historisk miljøansvar på Raufoss og for den dumping av utrangert ammunisjon som fant sted i Mjøsa på 1950- og 1960-tallet.

Raufoss

STYRELEDER

Karl Glad

STYREMEDLEMMER

Elbjørg Løwer, Jan Erik Johansen, Tove Wangensten, Yngve Hågensen, Herman Fjeldet og Arild M. Hagen.

DAGLIG LEDER

Leif Salomonsen.

REVISOR

Ernst & Young AS

KONTAKTINFORMASJON

Postboks 2, 2831 Raufoss, Telefon +47 61 15 20 00

www.raufoss.com

SAS AB

SAS sitt formål er å tilby passasjertrafikk med fly med utgangspunkt i hjemmemarkedet i Nord-Europa. SAS-konsernet engasjerer seg også i flyrelatert virksomhet forutsatt at dette øker selskapets markedsverdi, direkte eller indirekte. SAS-konsernet vil i løpet av 2004 bli reorganisert, og det er blitt etablert separate selskap for flytrafikken i hvert av de skandinaviske landene. I Norge er SAS og Braathens slått sammen til SAS Braathens.

I 2001 ble eierstrukturen i SAS endret gjennom etablering av et felles eierselskap og innføring av én aksjeklasse i selskapet. Den danske, norske og svenske stat eier henholdsvis 14,3 prosent, 14,3 prosent og 21,4 prosent av aksjene i SAS AB. De øvrige 50 prosent av aksjene eies av private interessere. SAS-konsernet hadde i gjennomsnitt 34 544 ansatte i 2003.

SAS Group

STYRELEDER

Egil Myklebust

STYREMEDLEMMER

Jacob Wallenberg, Berit Kjøll, Fritz H. Schur, Anitra Steen, Lars Rebien Sørensen, Ulla Grøntvedt, Helmuth Jacobsen og Ingvar Lilletun.

DAGLIG LEDER

Jørgen Lindegaard

REVISOR

Deloitte & Touche AB

KONTAKTINFORMASJON

SE-195 87 Stockholm, Telefon + 46 8 797 00 00

www.scandinavian.net

STATENS BANKINVESTERINGSFOND

Statens Bankinvesteringsfond ble opprettet i 1991 og har hatt som formål å stille ansvarlig kapital til disposisjon for norske banker. De fleste engasjementene ble avviklet frem til 2000 og Bankinvesteringsfondets eneste oppgave ved utgangen av 2003 var å forvalte statens aksjer i DnB NOR ASA. Fondet hadde en eierandel på 31,38 %. Fondet er etter vedtak i Stortinget under avvikling og Nærings- og handelsdepartementet overtok 30. mars 2004 forvaltningen av statens aksjer i DnB NOR ASA. For mer om DnB NOR ASA se egen beskrivelse av selskapet.

For spørsmål angående Statens Bankinvesteringsfond ta kontakt med Nærings- og handelsdepartementet 22 24 01 41.

STATKRAFT SF

Statkraft er Norges største produsent av elektrisk kraft. Selskapet ble etablert i 1992. Statkraft SF har til formål, selv og gjennom deltakelse i eller samarbeid med andre selskaper, å planlegge, prosjektere, oppføre og drive energianlegg, kjøpe og selge energi, samt drive virksomhet som står i naturlig sammenheng med dette. Statkraft har, foruten vann- og vindkraftproduksjon, omfattende handelsvirksomhet, i tillegg til noe nettvirksomhet.

Statkraft er organisert som et konsern med en rekke datterselskaper. Statkraft har også eierskap i flere bedrifter som sammen danner Statkraftalliansen. Statkrafts alliansepartnere er Agder Energi, BKK, Skagerak Energi og TEV. Alliansens produksjonskapasitet utgjør omlag 56 TWh/år, mens konsernets middelproduksjon er omlag 42 TWh/år. Antall årsverk i konsernet var 1968 ved utgangen av 2003. Selskapet er 100 prosent eiet av staten.

STYRELEDER
Terje Vareberg

STYREMEDLEMMER

Marit Büch-Holm, Halvor Stenstadvold, Inger Østensjø, Toril Mølmen, Erik Nygaard, Astrid Botten Larsen, Odd Vanvik og Thorbjørn Holøs.

DAGLIG LEDER
Bård Mikkelsen

REVISOR
Ernst & Young AS*

KONTAKTINFORMASJON

Postboks 200 Lilleaker, 0216 Oslo, Telefon +47 24 06 70 00, info@statkraft.no

www.statkraft.no

* Fra regnskapsåret 2004 har Statkraft valgt Deloitte statsautoriserte revisorer AS som ekstern revisor.

STORE NORSKE SPITSBERGEN KULKOMPANI A/S

Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S (SNSK) ble stiftet i 1916. Selskapet driver kullvirksomhet på Svalbard gjennom et heleid datterselskap, som heter Store Norske Spitsbergen Grubekompani A/S (SNSG). SNSG har en bemanning på omlag 240 ansatte. Om lag 95 prosent av produksjonen eksporteres. Statens eierandel er 99,94 prosent.

SNSKs virksomhet i dag er i hovedsak konsentrert rundt gruvedriften i Svea Nord. Ved Stortingets behandling av prosjektet i desember 2001 ble det lagt til grunn at gruvedriften skal drives ut fra bedriftsøkonomiske forutsetninger og uten statlig støtte.

Store Norske Spitsbergen Kulkompani

STYRELEDER
Steinar Høgaas

STYREMEDLEMMER

Ole Fredrik Hienn, Esther Kostøl, Lise Chatwin Olsen, Atle Fornes, Anita Johansen, Torstein Nilsen og Jarle Haagensen.

DAGLIG LEDER
Robert Hermansen

REVISOR
KPMG AS

KONTAKTINFORMASJON

9170 Longyearbyen, Telefon +47 79 02 52 00

www.snsk.no

TELENOR ASA

Telenor ASA er Norges største telekommunikasjonsselskap. Telenors virksomhet er basert på formidling av tale, informasjon, kunnskap og underholdning til sluttbrukere gjennom et bredt spekter av moderne kommunikasjonstjenester. Tjenestene baserer seg både på trådløse kommunikasjonsplattformer som mobil-, satellitt- og kringkastingsnett, og faste plattformer, som telefoni, IP- og kabelnett. Telenor ASA ble børsnotert 4. desember 2000. Statens eierandel ved årsskiftet 2003/2004 var 62,63 %.

Telenors forretningsområder ved utgangen av 2003 var Telenor Mobile, Telenor Fixed og Telenor Broadcast. I tillegg er det etablert en markedsorganisasjon, Telenor Norge, med ansvar for alle forretningsområdene i Norge.

STYRELEDER
Thorleif Enger

STYREMEDLEMMER

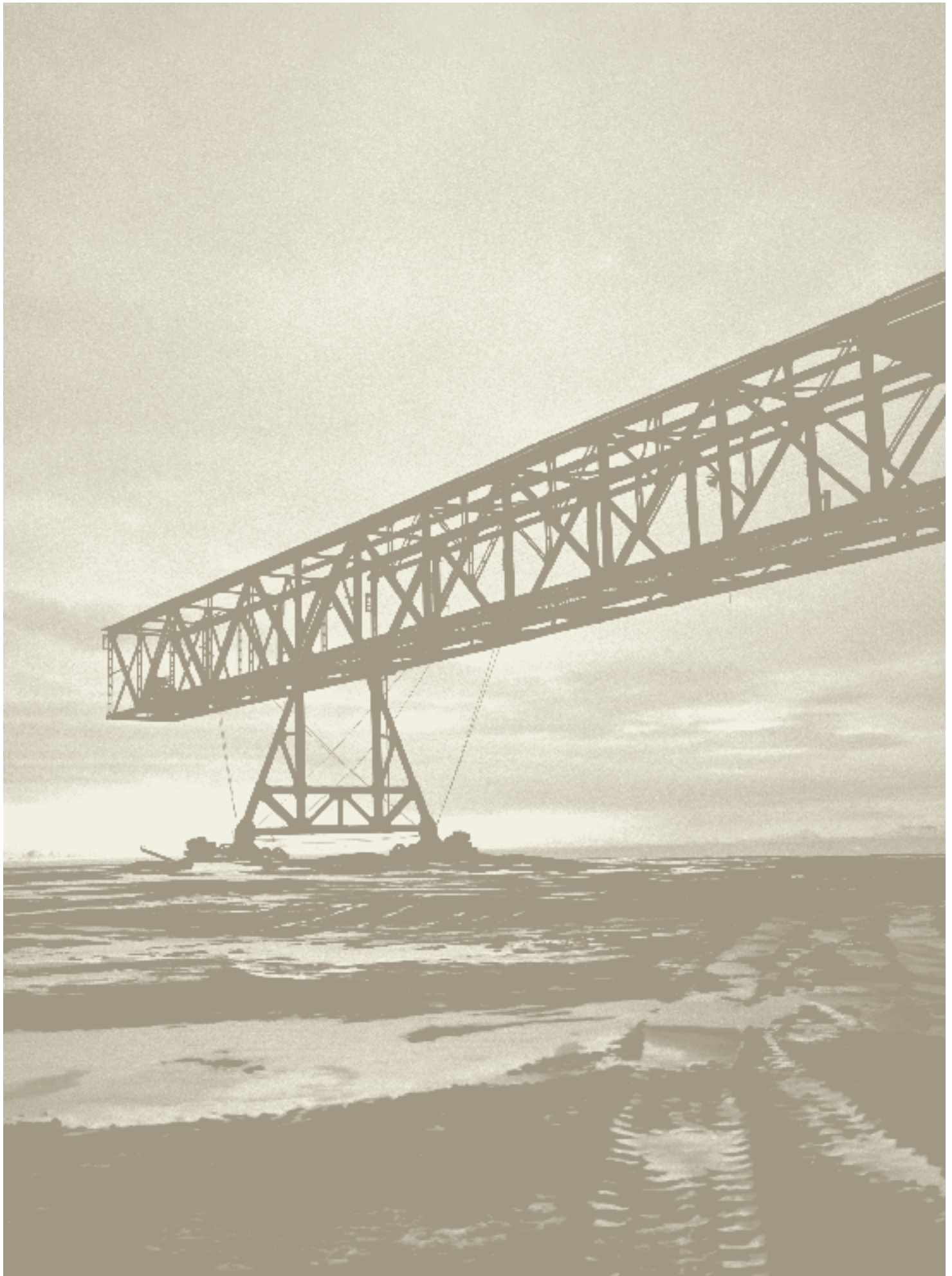
Björg Ven, Einar Førde, Hanne de Mora, Jørgen Lindegaard, John Giverholt, Liselott Kileaa, Irma Ruth Tystad, Harald Stavn og Per Gunnar Salomonsen.

DAGLIG LEDER
Jon Fredrik Baksaas.

REVISOR
Ernst & Young

KONTAKTINFORMASJON

Snarøveien 30, 1331 Fornebu, Telefon +47 810 77 000 / +47 67 89 00 00
www.telenor.no

VENTUREFONDET

Venturefondet AS ble stiftet 12. juli 2000. Virksomheten består i å investere i aksjer og yte ansvarlig lån til investerings- og venture-selskaper. I forbindelse med salget av SND Invest AS ble samtlige aksjer i Venturefondet AS i desember 2003 overført Nærings- og handelsdepartementet. Selskapet har ingen ansatte, men har en forvaltningsavtale med Four Seasons Private Equity.

STYRELEDER

Thor Svegården

STYREMEDLEMMER

Jon Melle, Bjørn O. Olsen, Bjørn Løvlie

REVISOR

PricewaterhouseCoopers DA

KONTAKTINFORMASJON

Four Seasons Venture, Postboks 1216 Vikå, 0110 Oslo, Telefon +47 22 83 06 60

YARA INTERNATIONAL ASA

Norsk Hydro startet sommeren 2003 en prosess som ledet til utskillelse av Agrivirksomheten den 24. mars 2004. Det nye selskapet har fått navnet Yara International ASA. Yara er verdens ledende leverandør av plantenæring i form av mineralgjødning, og med salg i mer enn 120 land, er Yara den eneste virkelige globale leverandøren i gjødselindustrien.

Staten har en eierandel på 36,2 prosent i selskapet.

STYRELEDER

Øyvind Lund

STYREMEDLEMMER

Lone Fønss Schrøder, Jørgen-Ole Haslestad, Åse Aulie Michelet, Leiv L. Nergaard, Arthur Frank Bakke, Charlotte Dyrkorn, Frank Andersen

DAGLIG LEDER

Thorleif Enger

KONTAKTINFORMASJON

Bygdøy allé 2, Postboks 2464 Solli, 0202 Oslo, Telefon +47 24 15 70 00

www.yara.com

SELSKAPER AVHENDET I PERIODEN

ARCUS-GRUPPEN ASA

Arcus-Gruppen driver med import, eksport, produksjon, lagring og distribusjon av alkoholholdige drikker og andre varer, samt annen virksomhet som står i forbindelse med dette. Nærings- og handelsdepartementet solgte 66 % av aksjene i Arcus i juli 2001 til Sucra AS for 340 millioner kroner. I august 2003 ble resten av statens aksjer solgt til samme selskap for 210 millioner kroner. Staten er dermed ikke lenger aksjonær i selskapet.

KONTAKTINFORMASJON

Haslevangen 16, Postboks 6764 Rodeløkka, 0503 Oslo, Telefon +47 22 97 55 00

www.arcus.no

MOXY TRUCKS AS

Moxy Trucks hadde som formål å drive med produksjon, utvikling og salg av anleggsmaskiner av typen ADT. I 2001 solgte staten seg ned i Moxy Trucks AS til en eierandel på 49 prosent. Ved kjennelse i Romsdal tingrett 11. februar 2003 ble det etter begjæring fra debitor selv åpnet konkurs i Moxy Trucks AS. Statens gjestående eksponering er et garantiansvar på 30 millioner kroner.

NOAH HOLDING AS

NOAH Holdings formål er å bygge, eie og drive anlegg for spesialavfall og annen virksomhet som står i forbindelse med dette. Virksomheten i Brevik som var eiet av datterselskapet NOAH AS ble avtalt solgt til Norcem AS 15. november 2002.

Nærings- og handelsdepartementet inngikk 1. desember 2003 avtale med Gjelsten Holding AS om salg av statens aksjepost i NOAH Holding AS. Salgssummen for statens eierandel på 70,89 prosent ble 56,7 mill. kroner. Staten har pant i aksjene fram til salgssummen innbetales den 30. juni 2004.

KONTAKTINFORMASJON:

Posttuttak H, 3081 Holmestrand, Telefon +47 33 09 95 00

www.noah.no

A/S OLIVIN

Olivin driver utvinning og foredling av mineralet olivin og er lokalisert i kommunene Vanylven og Norddal på Sunnmøre. Hovedproduktet er olivinsand benyttet som slaggdanner til råjernsindustrien. 97 prosent av produksjonen eksporteres. Bedriften har ca. 180 ansatte.

I mars 2001 solgte Nærings- og handelsdepartementet 49 % av aksjene i A/S Olivin til North Cape Minerals AS (NCM). Departementet inngikk i mai 2003 avtale med NCM om salg av statens gjenværende aksjepost på 51 % i selskapet.

KONTAKTINFORMASJON:

6146 Åheim, Telefon +47 70 02 49 00

www.olivin.com

SND INVEST AS

SND Invest AS ble etablert i 1998 ved en omdannelse av egenkapitaldivisjonen i SND, opprettet i 1993 som en del av det statlige virkemiddelsapparatet i SND. Selskapet utviklet seg til å bli en kommersiell aktør innen investeringer i venture- og SMB-markedet. Eierskapet ble overført til Nærings- og handelsdepartementet 1. juli 2002. Selskapet ble solgt 15. oktober 2003 til Four Seasons Venture IV AS.

SIVA SF

Selskapet for industrivekst SF (SIVA) arbeider for å utvikle sterke regionale og lokale verdiskapingsmiljøer i hele landet. Selskapet har utviklet et omfattende nettverk av innovasjonsselskap som legger til rette for nyskaping. Som følge av selskapets klare sektorpolitiske oppgaver ble ansvaret for å ivareta eieroppfølgingen i 2003 flyttet fra eierskapsavdelingen til avdelingen for nyskaping og forskning internt i Nærings- og handelsdepartementet. Staten eier 100 prosent av selskapet.

KONTAKTINFORMASJON:

Postboks 1253 Pircenteret, 7462 Trondheim, Telefon +47 73 54 62 00

www.siva.no

Avdeling for nyskaping og forskning, Nærings- og handelsdepartementet:
Postboks 8014 Dep, 0030 Oslo.

Nærings- og handelsdepartementet inviterer hvert år ressurspersoner eller selskaper til å gi uttrykk for sine betraktninger i form av en ekstern artikkel. Dette kan være artikler om temaer som omhandler departementets eierskapsforvaltning eller mer spesielle tema knyttet opp til

bedriftene i porteføljen. Årets artikkel er skrevet av Kongsberg Gruppen og omhandler temaet innovasjon og verdiskapning. Artikkelens innhold står for forfatterens regning og reflekterer ikke Nærings- og handelsdepartementet synspunkter.

KONGSBERG GRUPPEN

– innovasjon og verdiskaping

Jan Erik Korssj en

Kongsberg Gruppen er et internasjonalt teknologikonsern. Vi er etablert i 21 land innenfor forretningsområdene maritim og forsvar. Kunnskap er vår viktigste innsatsfaktor for fornyelse og verdiskaping. N okkelen til suksess ligger i hvordan vi over tid klarer   anvende og utvikle vår samlede kunnskap for   skape atferd, systemer og l osninger som våre kunder vil ha.

I 2003 brukte Kongsberg ca. 1 milliard kroner, eller ca. 15 prosent av sin omsetning til forskning, produkt- og markedsutvikling. I tillegg til denne "hverdagsinnovasjonen", som er av st orste viktighet for   ivareta l onnsomheten i årene som kommer, er Kongsberg også engasjert i   utvikle og legge til rette for etableringer av helt nye forretningsmuligheter, både innenfor og utenfor våre n av erende kjerneområder.

Innovasjon er både nyskaping og kommersialisering. Nyskaping kan våre nye produkter, teknologi, tjenester, prosesser eller nye måter   arbeide på. For at en bedrift skal kunne kalle seg innovativ, må den kontinuerlig klare   utvikle noe nytt, og parallelt utvikle markeder for dette. Den kommersielle utfordringen er like stor som den tekniske eller idémessige.

Det er vår intellektuelle kapital som gir grunnlag for innovasjon og verdiskaping. Dette er hovedelementet i vår eksistensberettigelse og evnen vår til å skape verdier i fremtiden.

Den viktigste forutsetningen for innovasjon er menneskene i organisasjonen. I kunnskapsbedrifter er det de ansattes hoder som utgjør bedriften. Vi er derfor levende opptatt av å legge forholdene til rette for våre ansatte for å øke innovasjonen.

Kongsberg opererer på mange forskjellige markeder med til dels forskjellige produkter, men ofte basert på samme teknologiplattform. En av utfordringene er å utnytte investeringer som allerede er gjort forskjellige steder i selskapet. Derfor legger vi vekt på å stimulere til samarbeid på tvers for å utnytte produktkonsepter og basisteknologi mest mulig kostnadseffektivt.

Kravet til fornyelse øker, og produktene får kortere levetid, markedene endres, nye markeder åpner seg. Dette er utfordrende, men gir også muligheter. Vi har som mål å ligge i forkant og utnytte disse mulighetene.

Et eksempel på innovasjon i Kongsberg er utviklingen av styringssystemer for tankskip som frakter flytende naturgass (LNG). På slutten av 90-tallet var markedet og aktiviteten i offshore på vei nedover. Kongsberg var derfor avhengig av finne nye anvendelser av eksisterende teknologi for fortsatt å vokse. Samtidig var aktiviteten innenfor LNG-markedet økende. Dette markedet var dominert av Japan på 90-tallet. Kongsberg hadde ikke systemer og produkter på dette området. Dette var et marked som i utgangspunktet kunne passe for Kongsberg, hvis det ble utviklet systemer og produkter raskt. Produktet det ble satset på, var lik de automasjons- og styringssystemer som Kongsberg hadde lang erfaring med å levere til andre typer fartøyer.

Det manglet ikke på skepsis internt til at vi ville lykkes – vi hadde luktet på dette markedet tidligere uten å få det til. Lærdommen fra den gang var at skulle man klare å bryte gjennom motstanden fra de etablerte leverandørene, måtte man sette sammen et utvidet prosjekt som inneholdt både salgs- og produktutviklingsstrategier.

Det måtte gjøres en del tekniske tilpasninger. Utviklingen av selve systemet ble høyt prioritert i vår maritime virksomhet. For å lykkes raskt, ble Kongsbergs dyktigste teknologer med i prosjektet. I slike prosjekter er det ikke bare nødvendig med faglig dyktige medarbeidere. De som deltar, må ha stor tro på prosjektet.

Samtidig begynte organisasjonen å arbeide med markedsmulighetene. Markedet utviklet seg i rivende tempo på slut-

ten av 90-tallet. Vi måtte raskt vise resultater. Markedsarbeidet fikk meget høy prioritet.

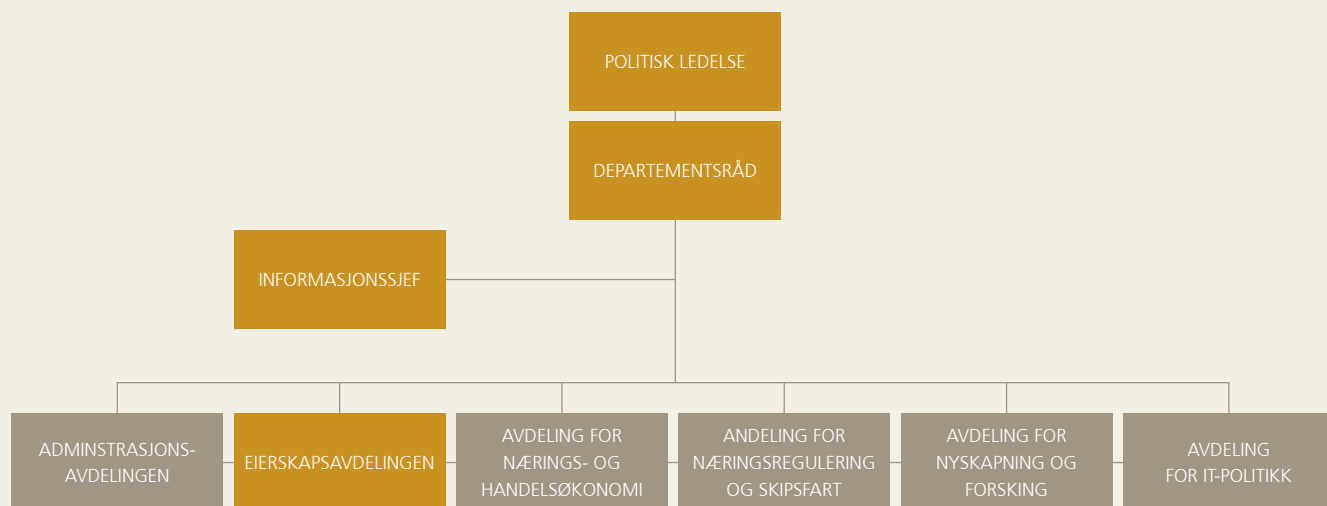
Samarbeidet med rederiet Höegh ble helt avgjørende for prosjektet. Höegh skulle oppgradere et gammelt skip til et moderne LNG-fartøy. Blant annet skulle styrings- og automasjonssystemene moderniseres. Höegh ble vår første referansekunde. I denne fasen lærte vi mye om både markedet og om prosessteknikken om bord i LNG-fartøyer. Kunderelasjonen var helt avgjørende – tett dialog og daglig kontakt. I tillegg var samarbeidet med rederiet Bergesen med på at vi kunne lykkes med LNG-satsingen.

Etter den første kontrakten måtte nye kunderelasjoner med redere og verft bygges opp. Analysene vi hadde gjennomført i siste halvdel av 1999 viste seg å holde vann. Det fantes et stort markedspotensiale. Kontraktene strømmet inn, ikke på grunn av tilfeldigheter, men på grunn av et samspill mellom personlig initiativ, entusiasme og faglig dyktighet koblet med en evne til tilpasning og fornyelse og gode kunderelasjoner. I dag har vi fått 50 kontrakter på en samlet verdi av på ca. 600 millioner kroner.

Kongsberg er et lite konsern internasjonalt. Det å være liten kan ha sine konkurransemessige ulemper, men det har også fordeler. I en verden der kravet til fornyelse øker, kan en liten og beslutningsdyktig organisasjon ha sine klare fortrinn. Ideer blir raskt beslutninger, og beslutninger blir raskt til handling. Kongsberg har disse egenskapene. Vi kan ha høy fornyelsestakt, både når det gjelder produkt, markedstiltak og organisasjon.

Evnen til fornyelse er et av våre viktigste konkurransefortrinn og en viktig forutsetning for å skape verdier i et lengre perspektiv.

KONTAKTINFORMASJON

Politisk ledelse: Statsråd Ansgar Gabrielsen
Statssekretær Oluf Ulseth (ansvar for eiersaker)

Departementsråd: Jan Solberg

Eierskapsavdelingen

Telefon: 22 24 01 41

Telefaks: 22 24 01 45

Reier Søberg	22 24 65 12	Lars S. Nørgaard	22 24 67 63
Morten M. Kallevig	22 24 67 50	Bent Rølland	22 24 04 84
Knut J. Utvik	22 24 65 31	Tom Skodvin	22 24 65 52
Jan Fr. Nicolaisen	22 24 66 40	Nina Sole	22 24 01 41
Anders Berg	22 24 01 58	Tove Solemdal	22 24 67 53
Thomas S. Geiran	22 24 04 79	Thea Sveen	22 24 65 79
Cathrine Giertsen	22 24 67 43	Frode H. Sørland	22 24 04 50
Michael Hyttel Meyer	22 24 65 33	Kristian Thowsen	22 24 02 27

Nærings- og handelsdepartementet

Postboks 8014 Dep
0030 Oslo

Besøksadresse:

Einar Gerhardsens plass 1

Telefon: 22 24 90 90

Telefaks: 22 24 01 30

E-post: postmottak@nhd.dep.no

Internett: www.dep.no/nhd

Nærings- og handelsdepartementet

Postboks 8014 Dep

0030 Oslo

Besøksadresse:

Einar Gerhardsens plass 1

Telefon: 22 24 90 90

Faks: 22 24 01 30

E-post: postmottak@nhd.dep.no

www.dep.no/nhd

K-0676 B